

Bog 6 Sølvstolen

Introduktion til bog 6 Sølvstolen

Løst og fast om “Narnia” og om “Sølvstolen” i særdeleshed:

“*Sølvstolen*” er aktuelt den fjerde bog i fortællingerne om Narnia (“Løven og Heksen og Garderobeskabet”, “Prins Caspian”; “Morgenvandrerens Rejse” de tre første); men inden Lewis skrev den, skrev han “Hesten og Drengen”, derved bliver “*Sølvstolen*” den femte bog om Narnias verden.

Geografien i de forskellige af bøgerne er interessant. De to første foregår i selve Narnia, den tredje på en sørejse til nogle af Narnias fjerntliggende øer; “Hesten og Drengen” foregår mest uden for Narnia, på flugt til Narnia; “*Sølvstolen*” kun begynder og slutter i Narnia, det meste af den foregår på rejse gennem øde og vilde lande til en ruinby og i et rige under denne ruinby. “Troldmandens Nevø”, som sætter det hele i gang, foregår i England, i en forgangen verden, og i en verden under skabelse (Narnia) og tilbage i England igen. “Det sidste Slag” foregår i Narnia, i landet bag staldøren og i Aslans eget land.

Tanker og fantasier om *andre verdener* indtager, som vi tidligere har nævnt det, en stor plads i Lewis’ liv lige fra barndommen, og vi møder dem ikke bare i Narniabøgerne men også i “Den tavse Planet”, “Rejsen til Venus” og “Den Frygtelige Kraft”. Lewis skriver også om det i flere af sine essays, og “Fra Helvedes Blækhush”, “En Pilgrim vender hjem”, “Før vi får ansigt” og “Den store Skilsmisse” inddrager også andre verdener end vor egen. Han forbandt også myter og sagn med andre verdener og antydede, at måske var det sådan, at det, vi kendte som myter og sagn, var virkelighed i andre verdener end vor egen.

Lewis *tænkte og oplevede meget i billeder*, som han opfattede *meget sanseligt*, ikke blot med syn og hørelse, men også med de øvrige sanser, ikke mindst lugtesansen. Et billede f.eks af en faun udfyldes for ham med andre billeder, og en dag er der også en løve med i disse billeder, løven Aslan, og nu er den figur skabt, som gav sammenhæng mellem alle billederne og gav inspiration til yderligere billeder og hele fortællinger.

Lewis har læst meget, og bevidst men nok mest ubevidst trækker han på det, han har læst, og bygger det ind i sit eget univers. Men det er aldrig til at sige, at han lige har hentet det der. Om rejser til *underjordiske riger*, som en stor del af “*Sølvstolen*” er om, har mange skrevet. Englænderen Rider Haggard skrev f.eks. om de underjordiske byer Mur og Nyo, Joseph O’Neill skrev “Land Under England”, Jules Verne “Rejsen til jordens indre”, og vores egen Holberg “Niels Klims forunderlige rejse” (oprindeligt skrevet på latin og derfor tilgængelig for Lewis).

Da Lewis skrev sin første Narniabog, var det *hans første børnebog*. Han havde allerede tænkt på at skrive børnebøger i 1939, men der skulle gå næsten 10 år, før han gjorde alvor af det. Hans forlægger brød sig ikke om tanken om Lewis som børnebogsforfatter og slet ikke om valget af eventyrformen. Dengang var det den realistiske børnebog, som var højt i kurs. En forfatter, som indsendte et manuskript til offentliggørelse og havde valgt at skrive et eventyr, ville få det sendt tilbage med en bemærkning om, at det forekom irrelevant, eftersom ingen gad læse eventyr. Lewis var den første, som brød isen, og efter hans tid er eventyrformen blevet ligefrem populær, jvf. Potterbøgerne og deres formidable succes.

Lewis’ gode ven og kollega, *Tolkien*, som han læste de første af Narniabøgerne op for, kunne overhovedet ikke li’ dem. Han brød sig især ikke om den blanding af mennesker, mytologiske skikkelser og fabeldyr fra forskellige verdener, folk og tidsaldere, som befolker og gæster Narnia. Hans kritik var så hårdhændet og så nedsablende, at Lewis var på nippet til at opgive Narniaprojektet, kun fordi andre venner, ikke mindst *Roger Green*, opmuntrede ham så meget, fortsatte han. Tolkiens kategorisk afvisende kritik er for kendere af både Tolkien og Lewis så besynderlig, at nogle har antydnet, at der må have ligget mere personlige

motiver bag. Tolkien kan have følt sig krænkede over den fart, Lewis kunne skrive sine bøger med, medens hans egen måde at arbejde på var minutiøs, nærmest pedantisk og langsommelig.

Georg Sayer skriver i sin bog "Jack" følgende:

"Med få undtagelser var anmeldelserne af Narnia-bøgerne forbeholdne. Af og til var de direkte negative. Nogle anmeldere kunne ikke lide Narnia-bøgerne på grund af deres kristne indhold - måske fordi parallellerne til evangeliet stødte dem - og protesterede også mod "inddoktrineringen" af børnene. Selvfølgelig var der megen moraliseren efter manges mening. Andre angreb bøgerne, fordi de rummede "unaturligt ubehagelige børn" og for mange voldelige og skræmmende episoder.

De negative anmeldelser har måske bremset salget af bøgerne i begyndelsen, men kun midlertidigt. På trods af anmeldernes bekymringer elskede børn lige fra begyndelsen Narnia-historierne. Næsten alle børn, som læste bøgerne på egen hånd, nød dem bare som historier uden at være klar over, at de var kristne. Og de nød især de episoder, som man mente kunne være skræmmende, og de blev ikke flove over eller irriterede over moraliseringen. Narnia-bøgerne appellerer til alle børn, og det er sjældent at finde børn, som ikke elsker dem. Det kan f.eks. ikke siges om "Alice i Eventyrland" eller om "Vinden i Piletræerne".

Lewis' hovedformål var selvfølgelig at skrive gode historier. Efterhånden som serien udviklede sig, fik han tillid til sin fantasi og nød den rige blanding af mennesker, dyr og mytologiske væsener, som han skabte. Hans forestilling om Himlen var et sted, hvor alle mennesker kunne mødes og holde fest, danse og synge sammen med fauner, kæmper, kentaurer, dværge og utallige meget forskellige dyr. Mange børn, som læser bøgerne, fornemmer noget af denne glade, festlige opfattelse. Den udvider og udvikler ikke bare deres glæde ved virkeligheden, men også ved en forestilling om den skabte verden, som er gennemtrængt af mytens og fantasien verden.

Narnias naturlige skønhed ses på baggrund af det overnaturlige og evige. Træer, dyr, steder, væsener etc. er ikke bare almindelige. De indgiver betragteren en underlig følelse. Denne fortolkning *af det naturlige gennem det overnaturlige* løber igennem hele serien, og den karakteristiske atmosfære skyldes i høj grad den. Vi befinder os som regel i Aslans land uden at vide det.

De dyrebareste øjeblikke i Lewis' hverdag var de tidspunkter, hvor han vidste det; hvor han var bevidst om de fysiske tings åndelige natur, om at det overnaturlige trængte ind i hverdagen. Hans held med at overføre disse øjeblikke til sine eventyr gør, at serien trænger sig på, og samtidig giver den læseren "en smag for det andet". ("Jack - C.S.Lewis' liv" - oversat af Mette Tvermoes Jensen, Forlaget Scandinavia 1995).

I "**Sølvstolen**" møder vi for første gang *Jill Pole*, en elev fra samme skole som Eustace, som vi har mødt tidligere i "*Morgenvandreren's Rejse*". *Eustace* selv er den anden af bogens tre hovedpersoner. Af andre kendinge møder vi dværgen *Trumfe*, nu en meget gammel mand, som vi tidligere mødte i "*Prins Caspian*". *Caspian* selv er også blevet gammel, og han er på vej væk fra Narnia straks ved bogens begyndelse, og når vi møder ham igen, er han død. Også den "hvide heks" fra "*Løven, Heksen og Garderobeskabet*" er tilstede, her som "*Fruen af Den grønne Kjortel*". Ny er Prins *Rillian*, Caspians søn og tronarving og ikke at forglemme *marشمulen Muddermugge*, som er den tredje hovedperson.

Muddermugge er sammen med musen Rippitjip en af de virkelig herlige figurer i Narnias verden. Ham kan vi glæde os til at stifte yderligere bekendtskab med. Det siges, at han er modelleret over Lewis' havemand og altnuligmand i The Kilns *William Paxford*, eller rettere Muddermugge er arketyper på mennesker som William Paxford, som stiller få krav for sig selv, men er trofaste næsten ud i det absurde med det, som er andres. Som Muddermugge var Paxford kendt for sine pessimistiske forudsigelser, og som Muddermugge var hengiven over Aslan og Aslans ærinde, var Paxford også en særdeles hengiven ven af Lewis.

Kapitel 1. Bag gymnastiksalen

Sølvstolen begynder i en skolegård i en yderst moderne og politisk korrekt skole i England; igen lægger Lewis ikke fingerene imellem i sin beskrivelse af denne skole; *“den var ikke noget rart sted”*, siger han lakonisk; og de følgende linjer bekræfter på det bestemteste det indtryk:

“De voksne, der styrede den, havde nogle besynderlige ideer. De mente, at drenge og piger skulle have lov til at gøre, hvad de havde lyst til. Og desværre var det sådan, at det, som en ti-femten stykker af de største drenge og piger havde allermest lyst til, var at tyrannisere de andre. Der foregik mange ting - uhyggelige ting - som straks ville være blevet opdaget og stoppet på en almindelig skole; men det blev det ikke på denne skole. Eller hvis de blev det, så blev de ansvarlige hverken bortvist eller straffet. Rektor sagde, at de var interessante psykologiske tilfælde og kaldte dem op på sit kontor og snakkede med dem i timevis. Og hvis man nu var snu og sagde de rigtige ting til rektor, endte det som regel med, at man kom i kridtuset i stedet for at falde i unåde”:

Denne gang var det Jill Pole, det var gået ud over. Så hun står og græder, da Eustace kommer forbi og straks forsøger at trøste hende, til at begynde med uden synderligt held. Lidt efter kommer de dog i snak, og snakken falder bl.a. på den meget store forandring og forvandling, der var sket med Eustace siden sidste skoleår. Denne forvandling hænger sammen med Aslan og Narnia, så det giver også Eustace anledning til at fortælle Pole om den forunderlige verden, han havde gæstet. Pole vil ikke tro på det, så Eustace må sværge. Det giver Lewis anledning til at komme med endnu et hip til skolen:

(Dengang jeg gik i skole, ville man have sagt: “Jeg sværger ved Bibelen.” Men bibler var ikke noget, børnene på forsøgsskolen blev opmuntret til at læse”).

Det ender med, at Jill konkluderer: “Men hvad kan det nytte? Vi er ikke dér (i Narnia). Vi er her. Og vi kan ikke komme *dertil*. Eller kan vi?”. Eustace ved ikke, hvad han skal svare; han har selv spekuleret over det, om det er muligt selv at gøre noget for at komme dertil. “Du mener”, siger Jill ... “tegne en cirkel på jorden ... og skrive tegn i den - og stille os i den ... og fremsige trylleformularer?”

Eustace svarer, at han selv har tænkt noget i den retning, men *“jeg er ikke sikker på, at det dér med cirkler og tegn er nogen god idé. Jeg tror egentlig ikke, at han (Aslan) ville bryde sig om dem. Det ville se ud, som om vi troede, at vi kunne tvinge ham til at hjælpe os. Men i virkeligheden kan vi kun bede ham om det”*. “Hvem er den person, du bliver ved med at snakke om?” spørger Jill. “De kalder ham Aslan ... det andet sted”, svarer Eustace. “Det var da et løjerligt navn!” indvender Jill. “Ikke halvt så løjerlig som han selv”, svarer Eustace alvorligt.

Lewis’ kristologi er dyb som den er bibelsk. Aslan er ikke en tilfældig Løve, ikke en Hr.Hvem som Helst. Ham dirigerer, kommanderer og manipulerer man ikke med. Men man kan bede til ham. Han er kendt, han har “et navn som ingen anden”, men der er meget mere i ham, end nogen kan fatte og forstå. Hans navn er underfuldt, men selv er han mere underfuld endnu. Måske endda løjerlig for det er langt fra alt ved ham, vi forstår. Det er tydeligt, at Jill endnu er meget langt fra at forstå noget som helst af alt dette. Hvordan skulle hun? er det ligesom Lewis siger, med “den opdragelse og indoktrinering, hun har været igennem. Eustace selv er lige begyndt at forstå.

Men pludselig, som de flygter fra en forfølgende kammerat, er de et sted, som ikke har noget navn, men tydeligvis er uden for jordens tid og sted, et sted mere vidunderligt end noget, de kender fra deres egen verden, måske Aslans eget land. Jill opfører sig ikke ligefrem godt. Hun skal endda rigtig vise, hvor dristig hun er, da hun bevæger sig helt ud til kanten af de svimlende højder, de befinder sig i. Eustace bliver stiv af rædsel. Jill foragter ham. Han forsøger at få hende bort fra kanten, men ender selv med at styrte i dybet. Kun ved en løves mirakuløse åndepust bæres han gennem skyerne, så han ikke styrter ud i den visse død. Jill er naturligt nok bange for løven, men han værdiger hende ikke et blik. Siden skal hun sande, at netop denne løve unddrager man sig ikke.

Kapitel 2. Jill får en opgave

Jill har ingen anelse om løvens idenditet, den er bare en løve, hun er bange for, og som hun ikke vil møde. Hun tror, at det hele er en drøm. Hun tænker på Eustace og hans fald ud over skrænten. Men hun afviser for sig selv på det bestemteste at have nogen skyld i det skete. Hun græder. Hun er rådvild, aner ikke, hvad hun skal gøre. Og hun er tørstig, rigtig tørstig, og det bliver værre og værre med hendes tørst. Hun hører en rislen fra et vandløb. Men på den anden side af vandløbet ligger en løve. Jill er lammet af frygt, flygte tør hun ikke, og nu kunne hun ikke længere udholde sin tørst. Hun vil gøre hvad som helst for at få noget at drikke. *"Hvis du er tørstig, så kom og drik"* lyder en stemme. Jill undrer sig over, hvor ordene kommer fra, men da ordene lyder endnu engang, bliver hun klar over, at det er løven, som har talt dem. Stemmen lød ikke som en menneskestemme: *"Den var dybere, vildere og kraftigere; en slags stor, gylden stemme. Den gjorde hende ikke mindre bange, end hun hele tiden havde været, men den gjorde hende bange på en anderledes måde"*.

"Er du tørstig?" sagde løven. *"Jeg er ved at dø af tørst,"* sagde Jill. *"Så drik,"* sagde løven. *"Må jeg ... kunne jeg ... ville du have noget imod at gå væk, mens jeg gør det?"* spurgte Jill. Løvens svar på dette var blot en meget lav knurren. Og idet Jill stirrede på dens ubevægelige krop, forstod hun, at hun lige så godt kunne have bedt hele bjerget flytte sig for hendes bekvemmeligheds skyld. Vandløbets herlige rislen var ved at drive hende til vanvid. *"Vil du love mig ikke ... at gøre mig noget, hvis jeg går derhen?"* sagde Jill. *"Jeg lover ingenting,"* sagde løven. Jill var nu så tørstig, at hun uden selv at opdage det var trådt et skridt nærmere. *"Æder du små piger?"* spurgte hun. *"Jeg har slugt både drenge og piger, kvinder og mænd, konger og kejsere, byer og riger,"* sagde løven. Den sagde ikke dette, som om den pralede, eller som om den var ked af det, eller som om den var vred. *Den sagde det bare.* *"Jeg tør ikke gå hen og drikke,"* sagde Jill. *"Så dør du af tørst,"* sagde løven. *"Jamen, du godeste!"* sagde Jill, idet hun trådte endnu et skridt nærmere. *"Så må jeg nok hellere prøve at finde et andet vandløb."* *"Der er ikke noget andet vandløb,"* sagde løven. Det faldt aldrig Jill ind at drage løvens ord i tvivl - ingen, der havde set dens strenge ansigt, kunne gøre det - og pludselig besluttede hun sig. Det var det værste, hun nogen sinde havde været nødt til at gøre, men hun gik hen til vandløbet, knælede og begyndte at tage vand op med hånden. Det var det koldeste, mest forfriskende vand, hun nogen sinde havde smagt. Man behøvede ikke at drikke ret meget af det, for det slukkede ens tørst med det samme. Inden hun smagte det, havde hun haft i sinde at styrte væk fra løven, så snart hun var færdig. Nu gik det op for hende, at dette faktisk var det farligste, hun kunne gøre. Hun rejste sig og blev stående stille; hendes læber var stadig våde af vandet. *"Kom her,"* sagde løven. Og hun var nødt til at adlyde den. Hun stod næsten mellem dens forpoter nu og kiggede den lige ind i øjnene. Men hun kunne ikke gøre det ret længe; hun sænkede blikket. *"Menneskebarn,"* sagde løven. *"Hvor er drengen?"* *"Han faldt ned i afgrunden,"* sagde Jill. *"Hvordan gik det til, menneskebarn?"* *"Han prøvede at forhindre mig i at falde."* *"Hvorfor var du så tæt på kanten, menneskebarn?"* *"Jeg skulle vise mig."* *"Det er et godt svar, menneskebarn. Gør det aldrig mere."* Løvens udtryk blev for første gang en smule mindre strengt. *"Drengen er i sikkerhed. Jeg har pustet ham til Narnia. Men din opgave vil blive sværere på grund af det, du har gjort."* *"Hvilken opgave?"* sagde Jill. *"Den opgave, som er grunden til, at jeg hentede dig og ham hertil fra jeres egen verden"*.

Dette gjorde Jill meget forvirret Sig, hvad du tænker, menneskebarn,” sagde løven. “Jeg spekulerede på ...jeg mener... er der mon sket en fejltagelse? Fordi ingen hentede mig og Scrubb (Eustace). Det var os, der ønskede at komme hertil. Scrubb sagde, at vi skulle kalde på en eller anden - jeg kan ikke huske navnet - og så ville denne person hjælpe os. Og det gjorde vi, og så opdagede vi, at døren var åben. “I ville ikke have kaldt på mig, hvis jeg ikke havde kaldt på jer”, sagde løven, “Så var det altså dig, der hjalp os?” “Ja. Og hør nu, hvad det er for en opgave, du skal løse”. (Side 27-30).

Jeg har bragt dette lange citat, fordi det er Lewis, som han er, og som vi et stykke tid nu har kendt ham. Det er igen hans egen “omvendelseshistorie”, som ligger bag, men ikke kun hans egen, men enhvers. Man kan ikke sige, at han gør kristendommen sentimental. Det er sandsynligvis en af de værste bjørnetjenester, vi i ind imellem har gjort mennesker, at vi har gjort kristendommen sentimental. At komme til Jesus Kristus er altid at komme til sin overmand, en som ikke behøver os, men som vi desperat behøver. Aslan kan gå forbi Jill, men Jill kan ikke undslippe Aslan. Han jager hende, ikke ved at løbe efter hende, det behøver han ikke engang men ved at være der og være der på sådan en måde, at han ikke er til at komme udenom. Jo Jill kan nok undslippe Aslan, men så vil hun dø af tørst. For der er ikke noget andet vandløb at drikke af, end netop det, hvor han, løven ligger. Og ham flytter man ikke, hvor meget end Jill beder ham om at flytte sig. På en og samme tid er løven vild og farlig, og dog herlig og dragende. Han efterlader en ligesom uden andet valg end at vælge ham. Men han udsteder ingen garantier. Han er i stand til at æde hende, hvis det er det, han vil. Han har før ædt både drenge og piger og konger og kejsere med. [Jesus er alles Herre og alles dommer. Og det er ikke bare en talemåde, det er den uundgåelige virkelighed]. Skal Jill drikke af vandet- og uden det dør hun - må hun nærme sig stedet, hvor løven er, og gøre det betingelsesløst. I sin dårskab planlægger hun at flygte, når hun først har drukket - og oh! hvor er dette vand forskelligt fra noget andet vand, hun nogensinde har drukket - men hun opdager, at er man først i hans nærvær, så holder han en fast, ikke med sine poter, men med sit myndige, bydende ord.

Der er også et regnskab at gøre op, noget som er mellem Jill og løven. For hvad er der blevet af hendes ledsager? Hvorfor er han her ikke? Overfor løven tør Jill ikke lyve. Hun ved nu, at det er hendes skyld, at Eustace ikke er her. Men nu hun har indset det og bekendt det for løven, ændres hele samtalen. Forholdet mellem dem bliver åbent og tillidsfuldt.

Og løven har en opgave til hende, og derfor har han kaldet hende til sit land. Det forvirrer Jill, for hvordan hænger det sammen. Det var da hende og Eustace, der havde kaldt på ham. Men nej, siger Aslan - for ham er det - det var mig, der kaldte på jer, for ingen kalder på mig, uden jeg først har kaldt på ham.

Lewis øser her ikke alene af sine egne erfaringer og overbevisninger, men det han udtrykker, rimer også godt med Skriftens vidnesbyrd. For i Det gamle Testamente er Gud Herren og i Det nye Testamente den herliggjorte Jesus Kristus både umådelig tiltrækkende og umådelig frygtindgydende på samme tid. Ham nærmer man sig ikke uden med bæven, og ikke uden at være kaldt og indbudt. Kun fordi han kalder og opmuntrer os til at komme, kan vi komme, og kommer vi. Og så er han den, som opfylder vore dybeste længsler og slukker vor evige tørst. Men vi må prisgive vor stolthed og det, at det er os, som sætter betingelserne, og på nåde og unåde overgive os til ham. Uden villighed til at opgive kontrollen over os selv og til at være situationens herre forbliver vi udestængte fra Paradiset.

Det er måske svært at se for den, som har været kristen hele sit liv, fordi han eller hun er vokset op i et kristent hjem og i kirken. Men det ses f.eks. tydeligt i Saulus af Tarsus’ omvendelse, og det understreges også tydeligt af, at ord som “*befale*” og “*byde*” indgår i evangeliet og i evangeliets appel til mennesker.

Aslan har kaldet Eustace og Jill, fordi *han har en opgave til dem*, en opgave som vedrører Narnia, og hans opgave *har hast og tåler ikke udsættelse*. Gennem Jills tankeløse optræden har de allerede spildt megen kostbar tid og gjort løsningen af opgaven så meget sværere for sig selv. *Udskydelsen og de forspildte muligheder er noget*, vi skal lægge mærke til, for de er et hovedmotiv i “*Sølvstolen*”.

De fleste af os, som er vokset op med den evangelikale tradition, er nok tilbøjelige til at skelne mellem et "før" og et "efter" bestemt af, hvornår vi kom til tro på Jesus. Og det er også korrekt at skelne på denne måde. Men Lewis' overbevisning er, at Gud har været dér fra første dag af vort liv, og har søgt os fra første dag af vort liv. Hans nåde har med andre ord ikke været fraværende, selv ikke da vi endnu ikke kendte ham. Det betyder ikke, at de skæve ting i vort liv ikke også er der og stadig kan gøre sig gældende, men det er Guds nåde også. De forviklinger, Jill har gjort sig skyldig i, inden hun overhovedet har mødt Aslan, er med at kortlægge det videre hændelsesforløb. Men Aslan er der, og det er den afgørende forskel, også den eneste faktor, som får det hele til at lykkes til sidst.

Opgaven tåler ikke yderlig udskyldelse. Jill får derfor ikke længe lov til at bare at blive hos Aslan. Den forsvundne prins skal findes, og han skal bringes tilbage, også selv om det skal koste Jill livet at finde ham, eller Aslan løser hende fra opgaven ved at bringe hende tilbage til hendes verden. Andre valgmuligheder er der ikke. Guds kald til os er altid absolut. Vil vi følge det, eller vil ikke følge det; det er altid derom, at diskussionen står, ikke om kaldet eller opgaven selv; den bestemmer vi ikke, men den er bestemt for os. Heller ikke, hvor længe vi vil være i den, er noget vi afgør. Kun døden, eller at Aslan skulle give kontraordrer, løser Jill fra opgaven.

Men skal hun og Eustace have nogen mulighed for at føre opgaven igennem, må de indprente sig *løvens instrukser med hvilke han vil lede dem på rette vej* og nøje følge dem. Og de er:

"For det første: Lige så snart drengen Eustace kommer til Narnia, vil han møde en gammel og kær ven. Han må straks hilse på denne ven; hvis han gør det, vil det være jer begge en stor hjælp. For det andet: I må drage fra Narnia mod nord, til I kommer til de gamle kæmpers ruinby. For det tredje: I denne ruinby vil I finde en indskrift, og I må gøre, hvad denne indskrift befaler jer at gøre. For det fjerde: I vil kunne kende den forsvundne prins (hvis I finder ham) på, at han vil være den første person, I møder på jeres rejse, som vil bede jer om noget i mit navn, i Aslans navn".

Instrukserne er ligetil, og Jill tror, at hun forstår. Aslan minder hende om, at det skal hun nu ikke være så sikker på, men det første skridt er *at huske*. Som læremester viser Aslan sig at være uendelig tålmodig og kærlig. Og Jill må gentage instrukserne igen og igen, og Aslan retter hende igen og igen, indtil hun kan dem helt. Men så er der heller ikke tid til mere; hun må afsted, og det skal være nu.

Jesus lagde afgørende vægt de ord, han talte (instrukserne), for alle har de betydning for vort evige vel. At være discipel af ham er ikke blot at være døbt til hans navn, men også at "holde alt, hvad han befalet os", dvs. holde sig til hans ord, og det enten det er det glædelige budskab om Guds rige (evangeliet), eller det er hans undervisning og lære, som f.eks. Bjergprædiken, lignelserne, formaningerne, kærlighedsbudet, ordene om hans genkomst. Jesus selv holdt sig på rette kurs ved at leve ved Guds ord og lade det ord fortælle ham og afgøre for ham, hvad der var det rigtige af ham at gøre, og hvad der var det forkerte.

Jill sendes nu til Narnia på samme måde, som han før sendte Eustace til Narnia, ved løvens åndepust, dvs. ved dens skaberkraft, som den fra begyndelsen skabte Narnia med. Parallellerne for os ligger lige for, idet Jesus, lige før han forlader verden, sætter sine disciple stævne og sender dem som sine budbringere ud i verden udruset med hans egen ånd, som han ånder på dem med ordene: "Modtag Helligånden!".

Denne gang er Jill ikke nær så kry ved at nærme sig skrænten, og løven går ikke ved siden af hende, men bag ved hende, men træder så blødt på sine poter, at hun ikke kan høre ham. Med denne antydningens kunst fortæller Lewis os noget afgørende væsentlig om kristen erfaring, som ellers ville fylde mange linjer at sige uden at sige nær så meget, nemlig at Jesus er med os, men ikke på sådan en måde, at vi kan se eller høre hans nærhed. Det vil høre undtagelsen og de korte øjeblikke til.

Aslan indskærper Jill nødvendigheden af at huske instrukserne, inden han puster hende ud over skrænten:

"Men længe før hun overhovedet var kommet i nærheden af kanten, sagde stemmen bag hende: "Stå stille. Om et øjeblik vil jeg puste. Men først: *du må aldrig, aldrig, aldrig glemme mine instrukser*. Gentag dem for dig selv, når du vågner om morgenen, og når du lægger dig til at sove om aftenen, og når du vågner

midt om natten. Og uanset hvad du kommer ud for af sære ting, så lad intet få dig til at glemme *at følge* instrukserne. Og lad mig give dig en advarsel. Her på bjerget har jeg talt ganske tydeligt til dig. Det vil jeg ikke gøre ret tit nede i Narnia. Her på bjerget er luften klar, og dine tanker er klare. Nede i Narnia vil luften være tættere. Pas på, at det ikke forvirrer dine tanker. Og de ting, jeg har bedt dig holde udkig efter, vil slet ikke se ud, som du regner med, når du møder dem. Det er derfor, det er så vigtigt, at du lærer mine instrukser udenad og ikke lader dig forvirre af tingenes ydre skin. Husk instrukserne *og tro på dem*. Det er det eneste, som betyder noget. Og nu, menneskedatter, farvel ... “ (side 32).

Disse Aslans afskedsord til Jill er særdeles vigtige for hele den følgende historie. For det går præcist, som Aslan advarer om, at det vil gå. Og Jill er også på nippet til helt at glemme instrukserne, og hun gør sig heller ikke hele tiden umage for at huske dem. Og situationerne, som instrukserne henvender sig til, bliver uklare, både på grund af livets almindelige tumult, tiden, som river alle med sig og ændrer alle, lysten til det gode, komfortable og behagelige liv og på grund af djævelens bedrag. Disse er de farer, hindringer og fristelser, Jill og Eustace og siden Muddermugge møder på deres eventyr, men foreløbig må Jill bringes til Narnia, og så kan historierne begynde i de følgende kapitler, men det vender vi tilbage til i de to næste artikler.

Kapitel 3. Kongens afrejse

Det følgende kapitel er en kraftig anskuelsesundervisning i den uhyre forskel, der er i tid mellem børnenes verden og Narnias verden. Det, som repræsenterer et meget kort tidsinterval i deres verden, er adskillige år, ja en hel menneskealder i Narnias verden. Prins Caspian, som var en yngre mand i “Morgenvandreren Rejse”, er nu en gammel mand; dværgen Trumfe, som formodentlig var i fuld vigør som rigsforstander i Narnia, medens Caspian sejlede havene tynde, er nu en olding, døv, stædig, alt andet end den gæve spasmager, vi fandt så charmerende i “Prins Caspian”. Sådan ældes og falmer nu engang alting i en verden, hvor tiden, forkrænkelsen og endeligheden råder, og det uanset om det er en eventyrverden som Narnia eller vor verden. Kun Aslans rige er evigt og består evigt, og besider de kvaliteter, som gør evigt liv ikke bare udholdeligt, men rummer essensen af evigt liv nemlig at være i Guds nærhed, hvor der er “mættelser af glæder (livsaligheder) for altid” (Sl 16:11). Menneskeskabt udødelighed vil, hvis det nogensinde bliver muligt at skabe den, mere bære præg af Helvede end af Himmelen, vær vis på det! Heller ikke Narnia er fri for det ondes tilstedeværelse og for sorgen (Caspians Søn er sporløst forsvundet, og ingen nok så intens leden efter ham har kunnet finde ham) og Trumfe er gammel, døv og stædig. Det lover ikke for godt for Narnia, og i mellemtiden (men det får vi først at vide langt senere i fortællingen) arbejder heksen, nu som den grønne dame, på at generobre Narnia, landet, der på en særlig måde er Aslans og nyder hans omsorg og bevågenhed. Parallellerne til vor egen verden kan ikke være tydeligere, men også vi behøver fra tid til anden at blive ført bort fra vor egen verden, for at kunne se den i et sandere perspektiv. “Her har vi ikke vort blivende sted, men vi søger frem til det, der skal komme” (Heb 13:14), kunne være mottoet bag denne Narniafortælling, som det også som en slags understrøm går gennem alle de øvrige.

Den hast med hvilken begivenhederne sker og de mange nye indtryk og “omgivelsernes pragt” bevirker, at Jill ved ankomsten til Narnia glemmer alt om Aslans instrukser. Først efter en halv time kommer hun i tanke om dem, og da finder hun en gnaven Eustace, som er mere optaget af det dårlige, Jill har gjort ham, end af det hun siger. Han er heller ikke i stand til at genkende landet; han har jo faktisk ikke været her, selvom han har oplevet essensen af Narnia fra sin tid ombord på Morgenvandreren, og vel egentlig burde have genkendt landet fra selv samme Morgenvandrer, som nu ligger ved kaj, rede til snart at sejle. Var der ikke noget om, at “børnene ikke skulle lade sig forvirre af tingenes ydre skin”, og havde Aslan ikke advarende sagt: “Her på bjerget har jeg talt ganske tydeligt til dig. Det vil jeg ikke gøre ret tit nede i Narnia. Her på bjerget er luften klar, og dine tanker er klare. Nede i Narnia vil luften være tættere”?

Lewis rører her, forekommer det mig, ved noget, som også har evig aktualitet for os: Problemet, der til tider kan være med at afgøre, hvad der er autentisk kristendom, og hvad der ikke er, problemet med hvornår

vore indtryk af, at her møder Kristus os, er rigtige, og hvornår de er forkerte. Meget ofte overser vi Jesu nærvær i situationer og mennesker, hvor han tydelig er tilstede, til andre tider mener vi, at opleve hans nærvær, hvor han ikke er, jvf. lignelsen om verdensdommen i Matt 25:31-46.

Jill (hun må være undskyldt, for hun er nytilkommer) og Eustace erkender ikke, at de er i Narnia (Eustace burde have vidst); Eustace genkender ikke Caspian, fordi han er blevet en gammel mand. Er børnenes tidsforvirring et eksempel på (måske er jeg nu kommet for langt ud) "snobberi for kronologien", og er den årsagen til den uklarhed og forvirring, som opstår i deres sind her i deres første møde med Narnia? Jeg ved det ikke, men under alle omstændigheder nærede Lewis afsky for det fænomen, som han kaldte "snobberi for kronologien", dvs., at man dømte om noget var værdifuldt og vedkommende i forhold til dets alder, således at det, at noget var gammelt i sig selv var en diskvalifikation, medens omvendt det, at noget var nyt i sig selv var en kvalitet. Alt for mange, hævdede Lewis, afskrev kristendommen, bare fordi den var gammel.

Jill og Eustace er hastigt ved at miste den første af Løvens instrukser, og forsinker dermed Aslans ærinde, samtidigt med, at de skaber sig en forfærdelig masse problemer for fremtiden.

Jills og Eustaces indbyrdes meget modstridende følelser og reaktioner på det, de sammen har oplevet, ikke alene besværliggør kommunikationen mellem dem, men sætter dem også op mod hinanden. For Eustace var det en rystelse af de store at opleve Caspian som en mimrende olding, medens han selv kun var blevet meget lidt ældre i den mellemliggende tid. For Jill er alle de ting, hun oplever bare så spændende og så herlige, at hun igen glemmer alt om Aslans instrukser. Da hun den aften, nyvasket, mæt og iført prægtige klæder lægger sig til at sove i kongeborgen, Cair Paravel udbryder hun: *"Jeg tør vædde på, at vi kommer til at sove godt i nat"*, til hvilket Lewis tørt og ironisk bemærker: *"Hvilket blot viser, hvor lidt nogen overhovedet ved om, hvad der venter dem"*.

Det eskatologiske ved kristendommen og ved kristen eksistens er aldrig fjernt fra Lewis' verden, og det ikke blot i Narniabøgerne, men også i så meget andet af det, han skriver. Men det eskatologiske livssyn og ikke mindst den eskatologiske livsstil (se f.eks. 1 Kor 7:29-31) er meget ofte fraværende i vort liv, sådan som det nu er det i Jills. Vi har virkelig nemt ved at slå os ned i denne verden, især når livet føles som en dans på roser, og morgendagen vinker med noget, der vil overgå dagen i går. I den situation glemmer vi ligesom Jill, at vi faktisk ikke er her for at have det rart, men for at udføre Aslans ærinde. Så kan det være, at han giver os stunder, hvor vi har det rart, men at have det rart er ikke målet i sig selv. Jills manglende virkelighedssans, eller hvad der i denne sammenhæng er meget nær det samme, hendes manglende "eskatologiske sans", er desværre også, hvad vi ofte mangler, og hvad kirken så ofte mangler, og det til trods for, at Det nye Testamente igen og igen opfordrer os til at være vågne og til at være rede.

Kapitel 4. Uglerådet

Midt om natten bliver Jill vækket af en banken på vinduet. Det viser sig, at det er en kæmpeugle, som har banket. Og med et er hun lysvågen og vågnet op også af sin åndelige slummer. For det første, uglen spørger om, er, om hun og Eustace *"virkelig har tænkt sig at gennemføre den opgave, de har fået"*. Og igen husker hun Løvens instrukser. Fra tid til anden, sandsynligvis oftere end vi selv tror, vil det være godt for os og for vor kirke om nogen spurgte "Har du / har I virkelig tænkt at gennemføre løbet". Endda Paulus følte behovet for at hænke op i sig selv (Fil 3: 12-16; 1 Kor 9:24-27), hvor meget mere så ikke os? Så meget kan, og så meget lader vi, hindre os i at gennemføre løbet.

Situationen er prekær. For hvorfor flygte ud i den mørke nat båret på uglevinger, fremfor at drage ud ved højlys dag gennem slotsporten? Er de da ikke blandt venner? Og er uglerådet bare "en sammensværgelse mod kongen"?

Sagen er, får de forklaret, at *Trumfe*, rigsforstanderen er blevet virkelig gammel, og at han holder sig så strikte til kongens forbud mod at lede efter den forsvundne prins, at ingen magt, heller ikke et par børn, som hævder, at de kommer i Aslans navn, vil kunne få ham bort herfra. "Reglerne" og så troen på sin egen

usvigelige dømmekraft, er de ting, og de ting alene, som har nogen autoritet for Trumfe. Hvor er det også letgenkaldeligt i kirkens liv. *“Tro som guld”*, sådan beskriver Funkefjer Trumfe, men “også stokdøv og meget stivnakket”. For lidt og for meget er de faktorer i hvert menneskes liv og i kirkens liv, som så ofte sætter dagsordenen. For megen given sig hen til dagen og det pulserende liv med alt “det fantastiske Gud gør i tiden” og for lidt given agt på Ordet og på læren; for meget bundethed til tradition og til regler og sin sunde fornuft og for lidt opmærksom på, at Gud er en levende Gud, som ved sin Ånd er levende nærværende hos sit folk, også her ved begyndelsen af det 21. århundrede. Det er som i en nødeskal kirkens situation i dag. Og begge attituder hæmmer og hindrer kirken i være, hvad kirken skal være nemlig både et bolværk og en bastion, men også et træ fyldt af grene med bugnende frugt.

Men hvad med *kongen*, hvor længe bliver han væk? Uglerne føler sig ikke sikre på, om han kommer igen. Caspian har aldrig kunnet glemme, hvad han oplevede på sin første sejlads til Ødeøerne, den som er fortalt om i *“Morgenvandreren”*. Der havde han været så opsat på at rejse til verdens ende sammen med Rippitjip, at kun Aslan havde kunnet bremse ham deri. Men Caspian var mærket for livet af den oplevelse. Og alle fornemmer, at han egentlig har abdiceret, overladt alt til oldingen Trumfe og er sejlet ud for at nå til verdens ende. At leve eskatologisk, dvs. at leve i håbet, er bestemt at leve i sukken: Må det ske! ja må det ske snart!, men det er ikke at leve verdensfjernt og tilbagetrunket fra verden. Der er presserende opgaver, som Aslan, *“Kejseren hinsides Havets søn”* vil have gjort, og før opgaverne er løst, eller Aslan har sat os fra dem, kan vi ikke hvile, men har kun et at gøre nemlig at ile frem. Om Caspian har lagt våbnene fra sig for tidligt, kan vi kun gisne om, men ingen uden Aslan kan vide det. Men børnene kan ikke vente på, at han muligvis kommer tilbage; de må skyndsomt videre, selvom de må drage ud i verden alene.

Herefter får Jill og Eustace en beretning om alle de triste ting, som er sket i Narnia i forbindelse med dronningens død og senere prins Rilians forsvinden. Dronningen var blevet hugget til døde af en grøn slange. Efter den tid var Rilian besat af tanken om hævn; han ville finde den grønne slange og give den dødshugget. Men efter en måned er der sket en mærkelig forandring med prinsen. *“Han havde et udtryk i øjnene, som om han havde set store visioner”*:

“En aften sagde Drinian til prinsen: “Eders Højhed må snart opgive at finde den slange. At hævne sig på et uforstandigt, umælende dyr er ikke det samme som at hævne sig på et menneske. Der er ingen mening i det. I slider jer op til ingen verdens nytte”. Og prinsen svarede: “Min gode Drinian, jeg har slet ikke tænkt på slangen i syv dage”. Drinian spurgte ham, hvorfor han så stadig væk red op i de nordlige skove, dersom dette virkelig var sandt”. “Min ven”, sagde prinsen, “jeg har set det smukkeste, der nogen sinde er blevet skabt”. “Min kære prins,” sagde Drinian, “tillad mig at ride med jer i morgen, så jeg også kan få denne smukke ting at se”. “Hjertens gerne”, sagde Rilian”.

.....

Tidligt næste morgen sadlede de deres heste og ved middagstid kiggede Drinian op og så den smukkeste kvinde, han nogen sinde havde set hun var høj og slank, og det var som om hun skinnede; og hun var iført en tynd kjole, der var grøn som gift. Og prinsen stirrede på hende, som havde han mistet sin forstand. Men pludselig var kvinden forsvundet, Drinian vidste ikke hvorhen; og de red tilbage til Cair Paravel. *Drinian havde en klar fornemmelse af, at denne skinnende grønne kvinde var ond”*.

.....

Således lød historien om Rilian. Og da den var fortalt, sagde Jill: “Jeg tør vædde på, at slangen og kvinden var én og samme person”. “U-huuu, u-huuu, vi tror det samme som du-uuu,” tudede uglerne. Men vi tror ikke, hun dræbte prinsen”, sagde Funkefjer, “for der blev ikke fundet nogen knogler”. “Vi ved, hun ikke dræbte ham,” sagde Eustace. “Aslan fortalte Pole, at han stadig var i live et eller andet sted.” “Det gør det næsten værre,” sagde den ældre ugle. “Det betyder, at hun udnytter ham og har lagt en nedrig plan mod Narnia. For længe, længe siden, i tidernes morgen, kom en hvid heks nordfra og trælbandt vort land med sne og is i hundrede år. Og vi tror, at denne kvinde er endnu en af slagsen.”

Heksen- det onde, og hvad det onde har for

Alle Narniafortællingerne, - og ikke alene dem, men alle Lewis' fiktive værker forholder sig til og bearbejder temaet om det onde og det ondes tilstedeværelse i verden, og kunne vi føje til, det gør alle gode fortællinger - men Lewis gør det ud fra en specifik kristen og *ortodoks kristen* livstydning. Tolkien, Lewis' samtidige, kollega og ven er også kristen, romersk katolsk kristen, og uden tvivl er hans kristendom også tilstede i hans uforlignelige triologi, "Ringenes Herre", men hos Tolkien er kristendommen langt mere noget *bagved liggende* end hos Lewis. Lewis kan ikke, selv ikke når han skriver eventyr og fiktioner lade være med at lade det skinne igennem, at han var en overbevist kristen.

Verden og hvilke andre verdener, der end må være tale om, er som skabte de bedst tænkelige af alle verdener, fordi de er formede af Gud, som er god og kun god. *Men noget ondt er trængt ind i verden*. Det var der, før Aslan skabte Narnia, idet Digory og Polly bragte Charns (den gamle uddøde verden) onde dronning via vores verden over i Aslans nyskabte verden, Narnia (Fortalt i "Troldmandens nevø", som vi kommer til en anden gang). For Lewis som i ortodoks kristendom er det onde ikke en tilfældig fejl eller brist ved et eller andet, *det er en magt, endda en personlig magt*. I Narnia optræder det inkarneret i Den hvide heks i "Løven, Heksen og Garderobeskabet", i "Prins Caspian" trækkes det frem fra fortiden i skikkelse af "den gamle kone" "halvt menneske, halvt ulv" - (for "har I nogensinde hørt om en heks, der virkelig er død"). I vores bog optræder det som *Den grønne Slange* og "*Fruen af Den grønne Kjortel*". Lewis' skildring af ondskaben inkarneret i en heks er særdeles nuanceret og rummer mange fine iagttagelser. Som Charns henslumrende men genopvakte dronning er hun simpelthen grusom og forfærdende, sammenkoblingen af magt med ondskab, den, som opfatter sig som den eneste og insisterer på at være den eneste, og som har det ene formål at bruge skaberkraften til at knuse og ødelægge alt med. Som Den hvide Heks udøver hun sin ødelæggende magt ved at forhekse Narnia og lukke det inde i sne og is og omskabe til sten enhver, som står hende imod. Med snilde køber hun Edmund for bogstavelig talt en slik, et stykke tyrkisk delight. Sin djævelske ondskab lægger hun blot ikke bare over de små dyr i skoven, som for en kort tid glemmer deres elendige tilværelse og giver sig til at feste over tøbruddet og nyheden om, at Aslan er på vej og i hendes krav på Edmunds liv, men også og navnlig i hendes spot af Aslan og hendes drab på ham. Som den gamle kone halvt ulv og halvt menneske i Prins Caspian demonstrerer hun, at hun ikke sådan er til at komme af med, men altid villigt møder op, når nogen kalder på hende. Samtidigt afslører hun igen sin intense vildskab og dræbertrang, altid opsat på det ene at bringe kaos og ødelæggelse.

I vores fortælling viser hun, at hun også kan optræde med charme og med stor belevenhed, som blændende skøn og med gyldne løfter om at ville noget godt ("*fruen af Den grønne Kjortel*" lyder langt mere som en forjættelse end som en trussel), og den unge, uerfarne Rilian falder pladask for hende og kan ikke slippe hende af syne og af tanke, men glemmer i sin forelskelse og forhekselse at tænke over, at det var en grøn slange, der - ligesom den grønne dame - var dukket op intets steds fra, der havde dræbt hans elskede mor, Narnias dronning.

Alle disse mange forskellige træk ved Heksen under de forskellige forklædninger og forskellige navne minder os om Bibelens univers, hvor Djævelen er morderen, manddraberen og ødelægeren, den gamle Slange, den brølende løve, undertrykkeren og mishandleren, men også den blændende og strålende Frister og Forfører i stand til at iklæde sig skikkelse som "en lysets engel".

Rilians møde med Den grønne Dame og hans forelskelse i hende, som ender i forhekselse og med, at hun nu får en mulighed for at bruge ham i sine onde planer mod Narnia, kan meget vel reflektere Lewis' egen livshistorie, som han skildrer den i sin "selvbiografi" "Surprised by Joy", men fristelse og forførelse indgår i alle menneskes livshistorie 1 .

Kapitel 5 Muddermukke

De første ord, som Muddermukke, - denne vidunderlige, lidt tragikomiske, men ædle skikkelse - siger, er samtidigt den bedste præsentation af, hvordan netop han er skruet sammen, man overhovedet kan forestille sig:

“Hallo, ugler! sagde den. “Hvad er der los? Er kongen død? Er fjenden gået i land i Narnia? Er der stormflod? Eller drager?” Lidt længere henne i teksten beskriver Lewis ham sådan:

“Hans hud var grumsetgrå, og han havde et alvorligt udtryk i ansigtet, der *straks* fortalte en, at han havde et dystert syn på livet”. Pessimismen og forventningen af noget dårligt lyser ud af hvert et ord. Sædvanligvis ser vi på mennesker, som har det som Muddermukke, som komiske, og vi har medlidenhed med dem, men vi tager dem ikke alvorligt. De er kroniske lyseslukkere, men det er mest synd for dem selv. Og dog kigger vi nærmere efter i det, der allerede er foregået og ikke mindst det, der vil komme til at foregå, så er der også megen realisme i Muddermukkes sortsyn. Han er på en måde rustet til livet, som mange mere optimistiske gemytter ikke er det. En stor tænker har talt om “livets ulidelige lethed”. Det er en meget dansk attitude, som vi desværre også anlægger, når vi udtaler os om og bedømmer andre folkeslag for hvem livsbetingelserne er ganske anderledes barske. “Tænk positivt!” “Tæl kun de lyse timer” ; “Smil til verden, og verden smiler til dig”, “Enhver er sin egen lykkes smed” er eksempler på talemåder, som næsten er blevet mantraer. Alle indeholder de noget som er sandt, men de kan også bruges til virkelighedsforfladigelse, til at styrke fraværet af selvkritik og til at tage de nødvendige opgør både med en selv og med andre. Kirken har desværre redet med på bølgen og vil mange steder ikke vide af andet end positiv kommunikation og positiv teologi. Kun at være positiv og sige positive ting nedbryder nemt realitetssansen og ruster ikke ligefrem kirken til den åndelige kamp, den er kaldet til. I Sølvstolen er Muddermukke med sit pessimistiske, nogen gange naturligvis også overdreve pessimistiske livssyn, redningsmanden, nok ikke så meget på grund af pessimismen i sig selv som på grund af den realitetssans og fordringsløshed, som følger med. Hans holdning er: *Aslans opgave skal føres til ende, koste hvad det vill!*

Den største ros, som kan overgå en fra Muddermukke, er:

“Jeg kan se, at I prøver at få det bedste ud af situationen. Sådan skal det være. I har fået en god opdragelse. I har lært at affinde jer med tingene”.

Hvad der med vores kendskab til Eustace og Pole, og hvad den senere historie bekræfter, overhovedet ikke er en beskrivelse, som passer på dem, men bare humoristisk slår det fast, at tingene er nu ikke altid så slemme, som selv den værste sortseer forventer dem at være. Den humor er nu også værd at have med sig i sin bagage på livets rejse, som ofte nok kan være træls nok i sig selv.

Muddermukke har ikke de største forhåbninger til, at deres mission kan lykkes, dertil er farerne for mange, *men den skal naturligvis gennemføres, når Aslan har givet dem besked om at udføre den*. Hans vedholdende pessimisme går dog børnene på, og til sidst udbryder Eustace irriteret:

“Jeg tror ikke, Aslan nogen sinde ville have sendt os, hvis vore chancer var så spinkle, som du påstår.” Vel talt, Eustace! “Han (Eustace) forventede, at marskmulen ville komme med et vredt svar, men han sagde blot: “Det er den rette indstilling, Scrubb. Sådan skal det være. Tag modgangen i stiv arm. Men vi må alle sammen passe på ikke at hidse os op, for vi skal gennem mange prøvelser sammen. Det nytter ikke noget at ryge i klammeri. Der er i hvert fald ingen grund til at gøre det allerede nu. Jeg ved, at det normalt *ender* sådan: folk ryger i totterne på hinanden, før de er nået til vejs ende. Men jo længere vi kan lade være med det ...”

Men det formilder ikke Eustace, tværtimod foreslår han, at Pole og han skal rejse alene. Heldigvis for Eustace og dem alle sammen er Poles intuition og realitetssans større end Eustaces, og Muddermukke er ikke typen på en, som bliver fornærmet og opgiver på halvvejen, tværtimod “Mist ikke modet, Pole,” sagde Muddermukke. “Jeg tager med jer, stol på det. Jeg vil ikke forpasse sådan en chance. Jeg vil

have godt af det. De siger alle sammen - jeg mener, de andre muler - at jeg er forfløjen; at jeg ikke tager livet alvorligt nok. De har sagt det til mig tusindvis af gange. "Muddermukke," plejer de at sige, "du er alt for fjantet og fjaset og fjollet. Du må lære, at livet ikke er lutter frølår og ål i gelé. Du må se at slå koldt vand i blodet. Vi siger det kun for dit eget bedste, Muddermukke." En opgave som denne - en rejse mod nord, netop som det er ved at blive vinter, på jagt efter en prins, der sandsynligvis slet ikke er der, i en ruinby, som ingen nogensinde har set - vil lige være sagen. Hvis ikke det kan lære én noget om livets barske kendsgerninger, så ved jeg ikke, hvad der kan gøre det." Og han gned sig i sine store frølgende hænder, som om han snakkede om at gå til fest eller i teatret 2. "Og nu," tilføjede han, "lad os se, hvordan det går med ålene".

Det er så urkomisk, at man næsten slår sig på lårene af grin. Men der er samtidig dyb sandhedserkendelse og dyb realitetssans i det, og midt i det komiske og det groteske overdrevne, er der noget her, som vi finder her og der i Bibelen, ikke mindst i Jesu ord og lære, som vi til vor ulykke og forarmelse har glemt eller næsten glemt (ikke mindst i Lukas-Evangeliet; se 9:57-62; 12:49-53 og 14:25-35).

Det er nemt for os at gå tilbage i kirkehistorien eller bare nogle generationer tilbage og grine af de mennesker, der levede dengang. Typer, som dem vi finder i Hans Kirks "Fiskerne", bryder vi os bestemt ikke om, og naturligvis var der hyklere dengang, som der altid har været hyklere og også vil være hyklere. Tilsvarende er pietisterne, puritanerne og de tidlige metodister ofte genstand for vores latter. Men måske er det, når alt kommer til alt, mere deres alvor og deres af alvor tyngede liv, vi griner af. Og det med alvoren kan naturligvis overdrives så meget, at glæden helt udebliver og nærmest forekommer mistænkelig. Men hos os har det tippet over til den anden side, og vi kunne godt trænge til at få lidt alvor både ind i livet generelt og ikke mindst i vor kristendom. Vi kunne godt trænge til at få det genopfrisket, at synd ikke er en trivialitet, men dødsens alvor, at efterfølgelse af Jesus også indbefatter et kors, vi må tage op, at verden ikke bare er åben og fuld af muligheder, men også indeholder fristelser og "tilbud", vi må forsage, at vi som kristne og som kirke nogen gange må være villige til at lade os forhåne for Kristi navns skyld, og at ikke hele kristenlivet kan forventes at være i medvind og i solskin og ned ad bakke, men at det ofte er i storm, regn og torden og stejlt op ad bakke.

Lakonisk forekommer det os, at Muddermukke af sine egne skulle kaldes "fjantet og fjaset og fjollet", men det er bestemt muligt, at nogle *af os* er det.

Lewis' realitetssans skinner også igennem, når han lader Muddermugge advare mod, at de skændes. De har brug for hinanden, og de vil få endnu mere brug for hinanden. Lad dem så ikke skændes nu, hvor de endnu ikke er begyndt på rejsen, men "kun" er bange for den. Der vil møde dem mange hændelser i fremtiden, hvor de har al mulig grund til at blive bange, og hvor det, at de holder sammen er det eneste, som kan frelse dem.

Paulus skriver til Korintherne (og det minder lidt om det Muddermukke har sagt):

"Alt dette skete med dem (med israelitterne i ørkenen), for at de skulle være advarende eksempler, og det blev skrevet for at vejlede os, til hvem tidernes ende er nået. Derfor skal den, som tror, at han står, se til, at han ikke falder. De fristelser, der har mødt jer, er kun menneskelige. Og Gud er trofast; han vil ikke tillade, at I fristes over evne, men vil sammen med fristelsen også skabe udvej, så I ikke bukker under" (1 Kor 10:11-13).

Korintherne tillod sig den luksus at skændes og lade sig splitte. De havde ganske vist været ude for noget, men ikke andet end, hvad mennesker som flest kommer ud for. Noget værre, direkte forbundet med, at de var kristne, kunne være i vente for dem. Vær forberedt på det, men lad jer ikke slå ud, for Gud er trofast og han værner om jer.

Noget lignende gælder det lille selskab, som i de følgende kapitler er på vej for at udføre Aslans ærinde. Klarer de det? Både ja og nej, men vi får at se. Ærgerligt, at jeg ikke nåede længere, men det skulle næste gang lykkes os at komme et godt stykke længere.

Kapitel 6. Nordebns vilde ødemarker.

Med dette kapitel begynder Eustaces, Jills og Muddermukkes egentlige mission med at finde den forsvundne prins. Landskabet, de færdes i, er uendelige hedestrækninger isprængt stejle klipper ind imellem. Klimaet bliver også mere og mere barsk. Deres rejse gennem dette landskab bliver bestemt ikke, hvad man vil kalde en hyggetur. Klimaet mellem dem er heller ikke altid lige behageligt. Hver især træder de mere og mere og i karakter; den virkelige helt er Muddermukke, selv om han vanen tro mere ser på sig selv som en slags antihelt. Muddermukkes og børnenes tilgang til livet er så forskellig som dag og nat; han er "gammeldags" og gammeldags opdraget med begreber som nøjsomhed, stædig udholdenhed, villighed til afsavn og strabadser, loyalitet, trofasthed og pligtopfyldelse i højsædet, de er moderne og moderne opdraget med begreber som selvhævende individualisme, nydelsessyge og rationalistisk overlegen tiltro til sig selv og deres tids verdensforklaring i centrum. Disse forskelle afsløres igen og igen ikke mindst i dette ret så lange og "kedelige kapitel", kedelig i den forstand, at landskabet er kedeligt, stemningen er kedelig, begivenhederne få, der sker ikke meget på den ydre front, til gengæld sker der meget på den indre.

For marskmulen (Muddermukke) er det indlysende og selvfølgelig, at landskabet er tilholdssted for kæmper; for Jill er det lige så indlysende, at kæmper kun eksisterer i menneskers fantasi:

"Jeg tror, at alle de historier om kæmper er opstået på grund af de løjerlige klipper dér", tænkte Jill. "Hvis man kom her forbi i tusmørke, kunne man nemt få den tanke, at klipperne var kæmper. Se nu for eksempel den dér! Man kunne sagtens forestille sig, at knolden foroven var et hoved. Det ville være lovlig stort i forhold til kroppen, men det ville passe meget godt til en grim kæmpe. Og alt det stads, der stritter frem her og dér - jeg går ud fra, at det er lyng og fuglereder - kunne sagtens gå for at være hår og skæg. Og det dér, der stikker ud til begge sider, kunne næsten ligne ører. De ville være forfærdelig store, men mon ikke kæmper ville have store ører, ligesom elefanter? Og å-å-åh!..." Hendes blod stivnede. Klippen bevægede sig. Det var en rigtig kæmpe ..." Lewis' egen kommentar (kunne man fristes til at sige) til Jills uforstand og uvidenhed om den virkelige verden lægges professor Digory i munden i "Løven, Heksen og Garderobeskabet": "Men mener De virkelig," sagde Peter, "at der kunne være andre verdener - overalt, sådan lige rundt om hjørnet?" "Intet er mere sandsynligt," sagde professoren, idet han tog sine briller af og begyndte at pudse dem, mens han mumlede for sig selv: "Gad vide, hvad de egentlig lærer i skolerne?" (side 52).

Her har vi igen et eksempel på skolens indflydelse og "Gaius og Titus" med deres "grønne bog", som Lewis så bidende ironisk harcelerer over og advarer mod i essayet *The Abolition of Man*, forøvrigt lige udkommet i dansk oversættelse under titlen "Menneskets Afskaffelse" på forlaget Mimer, Hadsten.

Verden er ikke så gennemskuelig, som vi med en tankegang med afsæt i rationalismen er blevet vænnet til at opfatte den. Verden er heller ikke sådan sammenskruet, at den iagttagelige verden er en verden helt for sig selv og den såkaldt åndelige verden igen en helt anden verden, sådan som mange new age mennesker synes at tænke. Den fysiske verden gennemtrænges af en åndelig verden, den hele og fulde sandhed om mange fænomener er ikke givet og udtømt med den videnskabelige forklaring, der er tillige en åndelig dimension ved mange ting. Sygdom og helbred er f.eks. ikke alene det, som lægevidenskaben beskriver med fysiske iagttagelser og målinger, der er en dimension mere, men den er til gengæld uhyre kompleks og ofte svær for ikke at sige umulig at afgrænse, analysere og forklare. Vor fysiske verden synes også meget mere sammensat og indviklet end tidligere tiders fysik tog højde for. Vor forståelse af "virkeligheden" og vor erkendelse af samme virkelighed udvider sig i dag i stadigt stigende tempo.

Prædikeren i Det gamle Testamente troede afgjort på Gud, men for ham var afstanden mellem mennesket og Gud så uhyre stor, at mennesket ikke kunne fatte hverken det mindste eller det største af Guds værk. Gud måtte frygtes, og mennesket måtte stille sig tilfreds med sit korte indholdsløse liv, se at få det bedst mulige ud af det, men iøvrigt forsones sig med, at tilværelsen dybest set er absurd. Det er i det mindste en slags begyndelse til visdom og sand erkendelse.

Noget lignende sker med de forskellige børn, som fra tid til anden gæster Narnia. I Narnia får de en sandere indsigt i livet, som også er nyttig at tage med sig til England, og til hvilket som helst land, hvor Narniabøgerne læses og elskes. Det siges, at Lewis egen forståelse af kristendommen voksede alt imedens, han skrev på Narniabøgerne.

Verden er måske ikke helt så rationel, som vi tror, eller er det måske på et højere og dybere plan end vort intellekt og følelsesliv kan følge med. Og vi er omgivet af farer, hvor vi går, ikke bare kendte farer, men også ukendte farer. Jill, Eustace og Muddermukke færdes gennem kæmpernes land. Kæmperne har ikke opdaget dem. De er primitive, barnlige, men selv når de leger, er de farlige for mennesker, for de kaster med kæmpesten. De kæmper også indbyrdes og ved sådan at kæmpe, sårer de ikke alene hinanden, men også sig selv. Og når det sker, flæber de. Det bedste vort lille rejseselskab kan gøre er at ignore dem, vandre støt og roligt, som om de ikke er bange for dem, men alligevel flygte fra dem.

Kristendommen forfalder ikke til at reducere og afmysterisere tilværelsen, omvendt gør den heller ikke noget stort nummer ud af "verdens hemmelighedsfulde kræfter", og den giver sig heller ikke i kast med at give os nogen som helst forklaring om disse kræfters natur og beskaffenhed. Muddermukkes råd: *"Kig ikke på dem. Og hvad I end gør, så løb ikke"* (side 78) kunne som være taget ud af Det nye Testamente. De "hemmelighedsfulde kræfter" er der, og de opererer i verden og i menneskene, men Gud ser dem og kender dem, og de er underlagt hans almagt og væld (jvf. Rom 8:28-39); derfor trøstigt videre hver kristenmand!

Men som mennesker har vi svært ved at anerkende og forlige os med det irrationelle i verden. Vi vil så gerne kende troldens navn, så vi får magt over ham. Og det udfordrer os, ja mere end det, det fornærmer os, når vi ikke har styr på tilværelsen. At sandheden f.eks. om mordet på John Kennedy og Palme er så banal, som de officielle forklaringer siger, er dårlig smag, synes vi at mene, og at der måske slet ikke er nogen forklaring på det forfærdelige overgreb på USA den 11. september 2001 og de efterfølgende miltbrandbreve er også for banal til at være sand, vil vi insistere på til verdens ende. Men ondskaben er irrationel, den har ikke nogen logik, måske heller ikke noget mål, den er irrationel, ser et formål i bare at manifestere sig. Den er mennesket overlegen, selv om vi desværre alt for ofte er med i dens "leg"; kun Gud kan kende den, og kun Gud kan sejre over den. Sejr får vi kun ved ikke at "kigge" på den, ikke facineres af den, ikke åbne op for den, ved ikke at være bange for den, men stille og roligt se at komme videre med den opgave, vi har fået tildelt af Gud, livets skaber og livets Herre.

En stor trøst er, at ondskaben også ødelægger sig selv, den antænder, men den fortærer også sig selv. Den har bestemt ikke fremtiden - den virkelige og eneste fremtid, som er værd at regne med - Guds fremtid, Guds rige, - for sig, jvf. ordene i Esajas 1:31: "Som strå, der antændes af gløder, vil magtens mænd blive fortæret af deres egen ondskab; og ingen er i stand til at slukke ilden" (Bibelen på Hverdagsdansk).

Muddermukkes indgroede pessimisme er også morsom. Et par eksempler:

"....Men alligevel var det koldt, og jorden var hård og knoldet. Marskmulen sagde til dem, at de ville få det bedre, hvis de tænkte på, at det ville blive meget koldere senere hen, oppe mod nord; men det opmuntrede dem overhovedet ikke" (side 80). "Jeg behøver vel næppe sige, at det var Muddermukke, der udpegede nogle striber og pletter af sne på de fjerneste skrån timer. "Men der er sikkert meget mere på nordskrån timerne", tilføjede han" (side 81). "Det gode ved det er, at hvis vi brækker halsen, når vi kravler ned ad skrån timeren, så slipper vi for at drukne i floden," sagde Muddermukke" (side 81). Og til sidst denne: "Nej! Den må være bygget af kæmperne!", udbrød Jill. "Eller måske snarere af en troldmand," sagde Muddermukke. "Man skal vogte sig for trolddom sådan et sted som dette. Jeg tror, det er en fælde. Jeg tror, den vil blive til tåge og forsvinde, når vi er kommet ud på midten af den." (side 81)

Som forventelig er det næsten altid Muddermukke, som får ret. Men han irriterer børnene og nærmest driver dem til vanvid. De forstår sig meget lidt på en magisk verden som Narnia, og de er endnu ikke tilstrækkelig fortrolig med det, som Aslan havde advaret Jill mod oppe på bjerget: *"Nede i Narnia vil luften*

være tættere. Pas på, at det ikke forvirrer dine tanker. Og de ting, jeg har bedt dig holde udkig efter, vil slet ikke se ud, som du regner med, når du møder dem. Det er derfor, det er så vigtigt, at du lærer mine instrukser udenad og ikke lader dig forvirre af tingenes ydre skin”.

Det er altid bedre at være indstillet på realiteterne end at leve i bedrag om verdens og livets sande beskaffenhed. Verden er en falden verden, og faldet har sat sit præg på alt, det er virkeligheden, men vi med vore sanser, følelser og forventninger vil ligesom ikke forholde os til denne virkelighed. Vi er altid på vej mod en bedre verden, synes den overvejende grundholdning at være. Ulykker, sygdom, død, fattigdom, ondskab må altid bero på en tilfældig fejl, og nogen må være skyld i disse ting, det kan ikke være sådan, at den grundliggende tragedie i universet er dig og mig, at du og jeg og alle mennesker med os har vendt sig fra deres Skaber og retmæssige konge, og nu ovenikøbet også raser mod ham. Muddermukke har fået denne sandhed ind i blodet. Han lader sig derfor ikke bedrage af det ydre skin. Men han er *ikke* blevet kynikker eller misantrop. Han er tro som guld, han kunne aldrig drømme om at svigte, og han er villig til at bære sin rigelige del af byrden. Skulle vi beskrive ham med ord udtalt om og rettet til mennesker, så er han en af dem, som Jesus priser salige, for han “sørger”, han “hungrer og tørster efter retfærdighed”, han er “sagtmodig”, han er villig til at bære trængsler og forsmædelse i verden, han hører Riget til, og kun Riget, kan give ham den tryghed, han grundliggende ikke kan finde i denne verden.

Muddermukke forventer, at det bliver værre i morgen, derfor glæder han sig over, at det ikke var så slemt i dag, der venter kulde og sne forude, lad os glæde os over, at den ikke er her i dag, og at vi i morgen og overmorgen kun pletvis skal vade igennem den, brækker vi halsen i dag, undgår vi døden på en anden måde i morgen. Det er jo i virkeligheden humor dette her, galgenhumor måske, men den skaber en distance til det ubehagelige her og nu og giver styrke og mod til næste skridt, som under alle omstændigheder skal tages. Den er - omend på en måde, der ligesom stiller det på hovedet - at tage Jesu ord alvorligt: Bekymrer jer ikke om dagen i morgen; dagen i morgen skal bekymre sig for det, der hører den til. Hver dag har nok i sin plage” (Matt 6:34). Spørgsmålet er, om man er rede til at sætte livet til. Det er Muddermukke, og fordi han er det, overrasker det ham ikke, at virkeligheden er som den er, nemlig barsk. Hvad der undrer ham, når dagen og natten er overstået, er, at den ikke var så slem endda. Sådan et væsen kan man ikke smigre, ikke bedrage, ikke friste og lokke. I filmserien “Kammerater i Krig”, som kører over DR 2 i denne tid, er der en scene, hvor en rædselsslagen amerikansk soldat indser, at den eneste måde, han kan overvinde sin frygt på, er ved at acceptere, at han allerede er død.

Anderledes med Eustace og Jill. De vil meget gerne opleve eventyret, men de vil også have det behageligt og rart. De ved ikke, at i alle eventyr er det sådan, at man først “må så grueligt meget igennem”, før alt bliver fryd og gammen. Og det skal vise sig at blive særdeles farligt for det lille selskab og den ekspedition og det ærinde, der er det eneste formål med, at de er på denne rejse.

“.... Nede på denne urgamle vej kom to mennesker af ganske normal voksen menneskestørrelse ridende imod dem. “Videre. Fortsæt ned imod dem,” sagde Muddermukke. Enhver, som man møder på et sted som dette, er sandsynligvis en fjende, men vi må ikke lade dem tro, at vi er bange.”

Muddermukkes forudelse er rigtig. Der er også megen logik i den. Men skinnet er et helt andet. Hør en gang: “Den anden var en fornem kvinde på en hvid hest, en hest, der var så smuk, at man fik lyst til at kysse den på mulen og give den et stykke sukker. Men kvinden, som sad i en damesaddel og var iført en lang, flagrende, blændende grøn kjole, var endnu smukkere. “God dag, r-rejsende,” råbte hun. Hun slog deherligste triller på R’erne, og hendes stemme lød som den lifligste fuglesang. Hun kiggede på Jill og Eustace. “I virker meget unge, I to. Hvad laver I dog i denne ugæstfri ødemark?”.

Var der ikke en advarselsklokke, som burde have ringet for Eustace og Jill (Muddermukke havde ikke været med)? Burde de ikke været kommet i tanke om den gamle ugles beretning om Prins Rilian og den skinnende grønne kvinde (side 57-61)? Den gamle ugles advarsel om, at kvinden i den skinnende grønne kjole udnyttede Rilian og havde lagt en nedrig plan mod Narnia, burde også have mejslet sig ind i deres bevidsthed, så de var på vagt. Men det var de ikke, kvindens skønhed, hendes overdrevne venlighed og

navnlig hendes introduktion til de "godmodige kæmper" og paradiset på slottet "Harfang" nærmest hypnotiserede dem og fik dem til at glemme alle forsigtighedsregler, Aslans instruktioner, opgaven, alt, overhovedet alt.Denne vej fører til borgen Harfang, hvor de godmodige kæmper bor. De er lige så milde, kultiverede, fornuftige og høflige som dem fra Ettinheden er dumme, vilde, primitive og dyriske. Og selv om I ikke skulle få noget at vide om ruinbyen på Harfang, vil I i hvert fald kunne finde et godt logi og gæstfri værtsfolk. I ville gøre klogt i at overvintre dér eller i hvert fald hvile ud og slappe af nogle dage. Dér vil I få dampende bade, bløde senge og blussende kaminer; og I vil få serveret stegt og bagt og sødt og surt fire gange om dagen." "Det lyder godt!" udbrød Eustace. "Tænk at sove i en rigtig seng igen." "Ja, og få et varmt bad," sagde Jill. "Tror I, de vil tage imod os, frue? "Vi kender dem jo ikke." "Fortæl dem blot, at Fruen af den grønne Kjortel hilser dem og sender dem to smukke børn fra syden til deres høstfest." "Åh, tak, tusind tak," sagde Jill og Eustace".

Som historien folder sig ud, vil vi komme til at opleve den sidste del af denne ordveksling mellem Fruen af den grønne Kjortel og Eustace og Jill grotesk i dens underspillede humor. For det, børnene i virkeligheden takker så eksalteret for, er dem selv serveret som middagens clou ved "de godmodige kæmpers" høstfest. Djævelen er som "Løgnens fader" en sand mester i fordrejningens kunst, og han kan det der med at få de mest afskyelige ting til at se smukke og indbydende ud. Alt er fordrejet i det her: kvindens sande væsen i forhold til hendes blændende skønhed, hendes venlige tale i forhold til hendes reelle hensigter, ordene om de godmodige, milde, kultiverede kæmper i forhold til det, at de i virkeligheden er menneskeædere.

Ved venlighed, eller snarere sleskhed, og ved at sætte ind lige dér, hvor børnene har deres blødeste punkt, deres kærlighed til det komfortable liv, lykkes det Fruen af den grønne Kjortel (heksen, djævelen) på det nærmeste at forpurre Aslans plan, at skabe den totale forvirring, at afspore fra målet, at bringe rejseholdets liv i fare og at sinke Aslans ærinde så meget, at hun får tid nok til at gennemføre sin endelige generobring af Narnia.

På disse sider af "Sølvstolen" har vi et studium i fristerteknik, som stærkt minder om de bibelske fortællinger om fristelse, både fristelsen i Edens Have, i ørkenen, hvor djævelen frister Jesus og i Getsemane have, og som optog Lewis i en stor del af hans forfatterskab, ikke mindst i "Fra Helvedes Blækhus". Det meste af det er selvbiografisk:

"Der er nogle, som har komplimenteret mig ufortjent ud fra den formodning, at mine "breve" var den modne frugt af mangeårige studier i moralteologi og asketisk litteratur. De har øjensynlig glemt, at der en lige så sikker, om end mindre ærefuld vej til at lære, hvordan fristelse virker. "Mit hjerte" – jeg behøver ingen andens - "viser mig de ugudeliges ondskab". (Fra forordet til 1961 udgaven af "Fangegarn udbringer en skål")

Kun Muddermukke lader sig ikke besnære eller snarere forføre. "De har sikkert ikke rent mel i posen" (side 86) konstaterer han tørt. "Sludder!" sagde Eustace. "Jeg synes, hun var alle tiders. Og tænk på den varme mad og de varme værelser, hun talte om. Jeg håber ikke, der er for langt til Harfang". "Jeg synes også, hun var flink," sagde Jill. "Og sikke en dejlig kjole, hun havde på. Og den hest!. "Jeg ville nu alligevel ønske, vi vidste noget mere om hende," sagde Muddermukke."

Reaktionen fra hver af dem er taget lige på kornet: Eustace, tænker som typisk mand på mad; Jill som typisk kvinde på udseendet, på tøjet og hesten, og Muddermukke, ja hvordan tænker han? Hverken med maven eller med øjnene, men med *intuitionen*, intuitionen af, at der er noget ondt og fordægtigt på færde. Det kan ofte være svært om at overbevise andre, at ens intuition er rigtig. Man er ofte underligt alene med den, og man kommer til at stå for de andre, som en lyseslukker:

"Ærlig talt, Muddermukke," sagde Jill gysende, "det er nogle rædsomme ideer, du har. Hvordan kommer du dog på dem?" "Glem hans ideer!" sagde Eustace. "Han venter altid det værste, og han tager altid fejl. Lad os tænke på de godmodige kæmper og se at komme til Harfang så hurtigt som muligt. Jeg ville ønske, jeg vidste, hvor langt der er". (side 87).

Er det nu rigtig, at Muddermukke altid tager fejl, Eustace? Er det ikke snarere dig, der med dine hede drømme om at finde "fagre nye verden" på Harfang, tager fejl?. Men nogen gange er vi så opsatte på at få vore ønsker og drømme opfyldt, at intet kan standse os. Så må vi lære på den hårde måde. Men den dag oprinder for Eustace, hvor han takker Muddermukke. Men så "happy en ending" er det ikke alle historier fra det virkelige liv, der får.

Virkningen af, at de havde mødt Fruen af den grønne Kjortel bliver meget dårlig for de tre venner. Skænderierne mellem dem tager til, gnavenheden er umulig at holde stangen. Atmosfæren er alt andet end lystig. Ikke de bedste omstændigheder overhovedet for en gruppe, der er ude i den slags ærinde, de tre er ude i. "Muddermukke ønskede overhovedet ikke, at de skulle tage til Harfang. Han sagde, at han ikke vidste, hvad en kæmpe forstod ved at være "godmodig", og at Aslans instrukser ikke nævnte noget om, at de skulle bo hos nogen kæmper, hvor godmodige de så end måtte være. Men børnene, som var trætte af blæst og regn og magre fugle stegt over lejrbrød og hård, kold jord at sove på, var opsatte på at besøge de godmodige kæmper og ville overhovedet ikke høre tale om andet. Til sidst bøjede Muddermukke sig "

Muddermukke har ret. Det er den slags "talen lige ud af posen" uden udsmykning og udglatning af nogen art, som der behøves mere end nogensinde, hvis ikke vi skal gå under i materialisme, vellevned og verdslighed. Skal Muddermukke overhovedet have børnene med sig på den videre færd, må han dog føje dem og følges med dem, uanset hvor meget det er ham imod. Han kan så kun håbe på, at de siden vil komme til besindelse og fornuft. Men lige nu ligger det meget tungt med det.

Her er fortællerens kommentar:

"Efter samtalen med den fornemme kvinde begyndte det at gå skidt på to forskellige punkter". (Her følger så en ret så detaljeret beskrivelse af de voksende ydre strabadser opsummeret til sidst i følgende meget sigende sætning: "Og jorden var stenet, så man fik ondt i fødderne om dagen og ondt i hele kroppen om natten".) "For det andet var det sådan, at uanset hvad kvinden havde tænkt på at opnå ved at fortælle dem om Harfang, så havde det haft en meget dårlig indvirkning på børnene. De kunne kun tænke på senge og bade og varm mad, og hvor dejligt det ville være at komme inden døre. De snakkede ikke længere om Aslan, ikke engang om den forsvundne prins. Og Jill opgav sin vane med at gentage instrukserne for sig selv hver eneste aften og morgen. I begyndelsen sagde hun til sig selv, at hun var for træt, men snart havde hun glemt alt om det. Og selv om man kunne have forventet, at tanken om at få det rart på Harfang ville have gjort dem i bedre humør, fik den dem i virkeligheden til at få endnu mere ondt af sig selv og gjorde dem sure og gnavne på hinanden og på Muddermukke" (side 88-89).

Til sidst ser de et lys i det fjerne:

"Se!Se!" råbte Jill "Harfang!" råbte Eustace og Jill med glade, ivrige stemmer. "Harfang," gentog Muddermukke med trist og dyster stemme".

Det er lykkedes Lewis med disse to små malende afsnit at fremstille et skrækscenario for os af en kompromisernes og bekvemmelighedens kristendom, hvor ikke alene saltet er borte, men hvor Jesus selv er borte, hvor alt, han har fortalt os og bedt os at gøre, er glemt, til at begynde med fordi vi er for trætte til at tænke på det, men lidt efter lidt går det ganske stille helt i glemmebogen for os, hvad det vil sige at høre Jesus til og følge ham. Jesu egen undervisning lige så vel som apostlenes advarer os om, at dette er en *reel* fare, ikke en tænkt fare. Det ironiske - men iøvrigt ganske forventelige - i situationen er, at børnenes konstante tænke på Harfang og herlighederne dér ikke gør dem friere og glattere, men tværtimod gør dem mere og mere gnavvordne samtidigt med, at de klarer mindre og mindre at kæmpe sig igennem.

Men endelig er "målet" i sigte. For et øjeblik fremkalder det begejstring - undtagen for Muddermukke. Han ved, at Harfang ikke er Aslans mål med dem. Måske vil alt slutte her, faren for det er i hvert fald overvældende. Men det kommer ikke til at slutte her, for Aslan svigter ikke sine venner, selv ikke, når de eller to af dem svigter ham allermest.

Kapitel 7. Bakken med de mystiske grøfter

ingen kunne benægte, at det var et modbydeligt vejr". Sådan begynder kapitel 7 meget betegnende for hele kapitlet: "Bakken med de mystiske grøfter" og følgende historier (s.90- 139).

For det er et forbistret vejr gennem hele kapitlet. Et mundheld siger, at "englændere altid taler om vejret". Men det er ikke kun fordi, Lewis er englænder, at vejret spiller så stor en rolle i Narniafortællingerne; vejret spiller faktisk en stor rolle i tilværelsen, ikke bare for vores fysiske velbefind-ende, men også for vor mentale tilstand.

Vejret øver også indflydelse på vor åndelige dømmekraft. Vi udmattes, irriteres, forbitres, vredes, vil have det hurtigt overstået, når vejret er groft, og vi er nødt til at være ude i det og kæmpe os vej igennem det. Vejret bliver på denne måde skæbnesvangert for det, vore venner oplever i dette kapitel, og en indirekte årsag til, at de taber endnu en (den anden) af Aslans instrukser.

Naturligvis er de både ansvarlige og skyldige og i afklaringens stund fyldte af anger og selvbekendelser over deres svigten, men Lewis vil alligevel gerne have, at vi ser med forståelse på deres situation:

"Hvis du skal kunne forstå, hvad der derefter skete, må du blive ved med at huske, hvor lidt de kunne se", siger han henvendt til os sine læsere.

Meget ofte, når vi læser eller hører om andres "dumheder", siger vi til os selv: Hvordan kunne de dog være så dumme, så blinde, så uåndelige, eller hvad vi nu kan finde på at sige? men vi glemmer at tage os selv og vores egen menneskelige skrøbelighed med i betragtning, og at vi, givet de samme omstændigheder, sandsynligvis ville handle mindst lige så "dumt".

Men havde vore venner virkelig indprentet sig Aslans instrukser, og havde de været deres første tanke, havde de næppe overset det andet af hans tegn, selv ikke om vejret gjorde det så godt som umuligt at orientere sig. Hvad var det, Aslan havde sagt? At heroppe "på bjerget hinsides verdens ende" er "luften klar, og dine tanker er klare. Nede i Narnia vil luften være tættere. Pas på, at det ikke forvirrer dine tanker." I sandhed var luften tæt her i stormens hvinen og sneens fygen og i kulden omkring dem og kulden indeni.

Åndelig slendrian

Muddermukke tænkte stadig meget på Løvens instrukser, og han har en fornemmelse af, at de netop nu har desperat brug for dem, men da han spørger efter dem hos Jill, bliver hun ikke bare irriteret, men tindrende vred og spontant vælter det ud af hende: "Skidt med de instrukser!"

Stadig kan hun dog huske dem, hvis hun tænkte sig om, "men hun var ikke længere så "stiv" i dem, at hun kunne remse dem op i rigtig rækkefølge på kommando og uden at tænke". Derfor bytter hun om på instrukserne, og husker den instruks, som de senere skal få brug for, men glemmer den, som netop nu er altafgørende for dem.

Inderst inde ved hun, at det er for-kert, at hun ikke "havde lært Løvens instrukser så godt, som hun følte, hun burde have lært dem. Denne irritation - og det, at hun frøs og var træt - fik hende til at sige: "Skidt med instrukserne!", men i virkeligheden mente hun det ikke". Igen forsvarer Lewis dem (Jill) overfor læserne.

Vi er sandsynligvis alle fortrolige med den menneskelige svaghed og slendrian, som bringer Jill og med hende de øvrige i selskabet i alvorlig knibe. Kristenlivet eller det at følge Jesus skal plejes og vogtes. Mange andre interesser, mange gøremål og livets almindelige bekymringer trænger sig på, og det at følge Jesus bliver mere noget, vi gør ved særlige lejligheder, end det vi gør hver dag. Vi har det naturligvis dårligt med det, men vi får ikke gjort noget ved det, og selvbekendelserne over det tapper os for al åndelig kraft, og vi er for alvor inde i en ond spiral, som trækker os længere og længere nedad.

Når krisen kommer, og livet for alvor bliver strabadserende, som det er det for stakkels Jill lige nu, kan vi søge at bedrage os selv og vore omgivelser og blive ligefrem frivole, så vi måske både tænker og siger: Pyt

med det med Jesus! Er vi sande kristne, vil vi ligesom Jill forskrækkes over, at vi kan sige og tænke sådan, men forskrækkelsen er ikke altid tilstrækkelig stor til at bringe os tilbage til Jesus.

Ak ja, hvordan gik det brave, kække Peter, ham der aldrig ville svigte, om så alle andre svigtede? Peter kom igennem; Jill kommer, som vi skal se igennem, men hvem har æren af det? - Hvem tror du? - Men lige nu kom Jill ikke igennem og heller ikke de øvrige.

Muddermukkes intuition var blevet vakt, og han havde opdaget noget, men hverken Jill eller Eustace ville høre:

“Det forekommer mig, at denne bakke, dette flade sted, nok er værd at undersøge lidt nærmere. Har I bemærket...” “For pokker!” udbrød Eustace. “Synes du virkelig, at dette er tiden og stedet til at stoppe op og beundre udsigten? Lad os for himlens skyld komme videre!”.

Ja videre kom de, men mod det for-kerte mål. Måske havde det været bedre at stoppe op og se sig for. Muddermukke blev ved med at snakke til dem, men lige så forgæves. Nu kunne de heller ikke høre ham for storm og blæst, selv om de havde villet. Lewis kommenterer:

“Og de ønskede ikke at høre ham. De tænkte på bade og senge og varme drikke; og tanken om at nå for sent frem til Harfang og blive lukket ude var næsten uudholdelig”.

Det fornemmes som om der er dyb ironi i dette. “Komme for sent” og “blive lukket ude”, indgår i Jesu lignelser om Guds riges bryllupsmåltid og i det øvrige Nytestamentes formaninger, ikke mindst i Hebræerbrevet. Børnenes kærlighed og forventning er i den grad af Fruen med den grønne Kjortel blevet rettet mod Harfang og alt det dejlige, som venter dem der, at Aslan og Aslans ærinde helt er blevet fortrængt. Det er stadig tragisk muligt også for os nule-vende kristne at lade hånt om vor førstefødselsret (Himlen) for “én ret linser”.

Opvågningen bliver brat.

Kapitel 8. På Harfang

På mange måder er dette kapitel et meget humoristisk kapitel. Til at begynde med ligger det komiske i kæmpernes udseende og i deres væremåde og opførsel; sentimentale, tuttenuttede og venlige er de, og dog, og det er ironien i det, er de bestialske af natur, og gerne forsøder de tilværelsen med at spise mennesker. Det djævelsk ironiske i den hilsen, Fruen af den grønne Kjortel havde sendt børnene til Harfang med, skal snart gå op for dem, men indtil videre holder alle skjulte miner til slet spil:

“Kæmpekongen og dronningen kiggede på hinanden, nikkede til hinanden og smilede på en måde, som ikke rigtig huede JillKongen stak tungen frem og slikkede sig om munden. “Åh, sikke et par dejlige børn!” sagde dronningen. “Ja, så sandelig,” sagde kongen, “et par ualmindelig fortræffelige børn. Vi byder jer velkommen til vores hof. Ræk mig jeres hænder”.

Han rakte sin store højre hånd ned mod dem - den var meget ren, og der var smukke ringe på alle fingrene, men neglene var spidse og uhyggelige”.

Alt på Harfang er dobbelttydigt, det venlige imødekommende skin dækker over en uhyggelig og brutal virkelighed: Man er blandt nogle på sin vis forfinede og livsnydende væsener, som også meget gerne spiser både talende dyr og mennesker, og betragter de sidste som en særlig delikatesse, nærmest som festens clou. Deres ondskab er en særlig raffineret og dermed særlig djævelsk form for ondskab.

Jill opfatter de tvetydige signaler, men endnu har hun ingen anelse om, hvad de dækker over. I sin grundform kan denne historie minde om folkeeventyret om Hans og Grethe, men Lewis' version er dog langt mere subtil.

Det ser ud som om, at Muddermukke har forstået situationen (og dens alvor) længe før børnene, og at han derfor fra begyndelsen vælger at spille klovn. (Børnene opfatter det som fuldskab, men efter Muddermukkes eget udsagn bare foregiver han at være fuld).

Er der noget, som Djævelen og dæmoner ikke forstår, er det humor. Ondskaben tager altid sig selv forfærdelig højtidelig. I Himlen er der megen plads til latter, i Helvede råder dødens stilhed. Derfor er humoren Eustaces, Jills og Muddermukkes bedste forbundsfælle. Børnene skal dog først til at lære det.

Foreløbig nyder de dog opholdet på Harfang, den tuttenuttede og pattebarnsagtige omgangstone er dog ved at blive især Jill for meget.

Om natten sker der dog noget for Jill. En stor legetøjshest, som barnepigen blandt meget andet legetøj har sat ind til Jill, bliver pludselig underligt levende:

“Og hesten rullede af sig selv hen over tæppet på sine fire hjul og standsede ved hendes hovedgærde. Og nu var det ikke længere en hest, men en løve på størrelse med hesten. Og så var det ikke en legetøjsløve, men en rigtig løve, den rigtige løve, præcis som hun havde set den på bjerget hinsides verdens ende. Og en duft, der var som alverdens dejligste dufte på én gang, fyldte værelset. Men der var noget, som bekymrede Jill, selv om hun ikke kunne finde ud af, hvad det var, og tårerne strømmede ned ad hendes ansigt og gjorde huden våd. Løven bad hende gentage instrukserne, og hun opdagede, at hun havde glemt dem alle sammen, og hun blev grebet af rædsel. Og Aslan tog hende i sit gab (hun kunne mærke hans læber og hans ånde, men ikke hans tænder) og bar hende hen til vinduet og fik hende til at kigge ud. Månen skinnede klart; og skrevet med store bogstaver hen over jorden eller himlen (hun vidste ikke hvad) stod ordene UNDER MIG. Derefter svandt drømmen bort, og da hun vågnede, meget tidligt næste morgen, kunne hun slet ikke huske, at hun havde drømt den”.

Fuld tilgivelse

Aslan havde altså ikke glemt dem, og ikke ladet dem i stikken, skønt de havde glemt alt om ham og hans ærinde, som de i sandhedens og erkendelsens time næsten morgen klart ser, her udtrykt af Eustace:

“Sandt at sige, så havde vi så travlt med at komme herop, at vi ikke tænkte på noget som helst andet,” sagde Eustace. “Det gjorde jeg i hvert fald ikke. Lige siden vi mødte den kvinde og ridderen, som ikke sagde noget, har vi ikke tænkt på andet. Vi havde næsten glemt alt om prins Rilian”. “Det skulle ikke undre mig, om det ikke var præcis, hvad hun var ude på,” sagde Muddermukke.”

Jill havde været bange for Aslan og skammet sig dybt i hans nærvær over sin opførsel. Men Aslan havde ingenting sagt. Heller ikke havde han ladet hende mærke sine tænder. Sådan er det også med Jesus. “Heller ikke jeg fordømmer dig”, havde han sagt til kvinden grebet i hor. “Gå , og synd fra nu af ikke mere”. “Hvis vi bekender vore synder, er han trofast og retfærdig, så han tilgiver os vore synder og renser os fra al uretfærdighed”. Der er ingen træden og boren i det, ingen forklaringer stolpe op og stolpe ned for den, som kommer til Gud, erkendende sin synd.

Men hvorfor havde de ikke opfattet ordene UNDER MIG, som de nu lige så tydeligt kan se lige udenfor vinduet, hvor de står? Hvorfor havde de været aldeles skjult for dem i går? trods vejret.

“Hvad jeg ikke rigtig kan forstå,” sagde Jill, “er, hvordan vi kunne undgå at se bogstaverne. Eller kunne de være dukket op siden i går? Kunne han - Aslan have anbragt dem i nattens løb. Jeg havde en sådan underlig drøm.” Og hun fortalte dem alt om den.

Jamen, for søren da!” udbrød Eustace. “Vi så dem jo! Vi var nede i et af dem. Kan I ikke se det? Vi var nede i bogstavet E i UNDER. Det var din “grøft”. Vi gik ad den underste vandrette streg i E’et, stik nord, drejede til højre ad den lodrette streg - kom til endnu en streg til højre - den midterste streg - og gik så op til det øverste venstre hjørne eller (om du vil) bogstavets nordøstligste hjørne og tilbage igen. Kors, hvor har vi været dumme!” Han sparkede vredt til bænken og fortsatte: “Så den går ikke , Pole (Jills efternavn). Jeg ved, hvad du tænkte, fordi jeg tænkte det samme.

Du tænkte, hvor dejligt det ville have været, hvis Aslan ikke havde anbragt instruksenen på ruinbyens brolægning, før vi havde passeret den. Så ville det have været hans skyld, og ikke vores. Nu må vi simpelt

hen se os godt for resten af tiden. Vi har kun fået fire instrukser at rette os efter, og vi har allerede forkludret de første tre.”

At følge instrukserne

Rører Lewis ikke ved noget særdeles ømt hos os her: Vores stædige forsøg på at lægge ansvaret fra os, spille fornærmede og give Gud skylden? Jeg holder virkelig meget af Eustace i denne scene og ordene: “Så den går ikke, Pole”. Kun på den måde kan vi komme videre, Eustace, Jill og Muddermukke i deres verden, vi i vor.

I tiden herefter gælder det simpelthen om at se sig godt for, det har de bestemt ikke været for gode til, nu er det et spørgsmål om liv og død, at de gør det. Af de fire instrukser, de fik at rette sig efter, har de allerede forkludret de tre. Havde de også før set sig godt for, var de ikke i den klemme, de var i nu. Men den erkendelse kan de ligesom ikke bruge til noget nu. Hvordan kommer de videre? Det må de virkelig lægge deres hoveder i blød for at finde ud af.

Eustace er den, som udtænker, hvilken strategi de skal følge:

“Vi må holde gode miner til slet spil. Vi må lade, som om vi elsker at være her og længes efter denne høstfest”. “Aha,” sagde Jill. “Vi må lade, som om vi synes, det er forfærdelig spændende og blive ved med at stille spørgsmål. De tror alligevel, vi er de rene pattebørn, så det skulle ikke blive så svært”.

“Sorgløse,” sagde Muddermukke med et dybt suk. “Det er, hvad vi må være. Sorgløse. Som om vi ikke havde en eneste bekymring i hele verden. Lystige. Jeg har bemærket, at I to ikke altid er i lige godt humør. I må holde øje med mig og gøre ligesom mig. Jeg vil spille sorgløs. Sådan her.” (Han fortrak munden i et stift grin.) “Og lystig.”

Her gjorde han et højst sørgmodigt krumspring). “I skal nok få det lært, hvis I holder øje med mig. De tror i forvejen, at jeg er en lystig fætter, ved I. I syntes sikkert, jeg var en smule beruset i går aftes, men jeg forsikrer jer, at det var ... nå, ja det meste var et skuespil. Jeg havde en anelse om, at jeg kunne få gavn af det senere.”

Jamen det er ubetaleligt, så urkomisk er det. Måske har de af Muddermukkes artsfæller, som har beskyldt ham for drenget kådhed, alligevel set noget i ham, der ellers er godt skjult. Måske har han et skjult talent for komik. Men at kunne optræde komisk og kåd i netop den situation, han og børnene lige nu befinder sig i, er himmelsendt, et pust af Aslans nærhed.

Endnu ved de ikke, hvad det at være med til høstfesten, konkret betyder for deres vedkommende, men de er blevet klar over, at de har meget at indhente, og at det må ske snart. Høstfesten er allerede i morgen. At spille troskyldig og lade som om, at de glæder sig, er den eneste måde, borgens store og tunge døre kan åbne sig på.

Jill var fantastisk til at spille komedie; det indrømmede begge hendes rejsefæller. Med sin barnligt uskyldige tale får hun alle på Harfang til at tro, at man roligt kan lade de små væsener færdes hvor som helst på slottet. De skal nok blive. Så “dronningen sagde ja, men hendes stemme blev næsten overdøvet af latteren fra alle hoffolkene” (som underforstået kender alt, som skal ske), hvilket er ironien og komikken i hele situationen.

Kapitel 9. Hvordan de opdagede noget, der var værd at vide

Komediespillet fortsætter gennem hele dette kapitel, både på den ene og den anden side. Endelig åbenbares det også for vore venner, hvor alvorlig og farlig deres situation er. Hofdamerne henrives over Jill, samtidig må de også med deres viden om det, som skal ske med hende næste dag, gribe til lommeørklæderne.

Ak ja, sentimentalitet er aldrig det samme som ægte medfølelse, aldrig det samme som omsindelse, snarere er den et slags narkotikum for samvittigheden, en adspredelse for sjælen, som får den til at føle, men også til at lade det blive ved følelsen, aldrig komme videre til handlingen.

De oplever også ubehagelige ting i dagens løb som det at spise kødet af en talende hjort, uden at de vidste det. Deres reaktion på at få det oplyst er vidt forskellig og afhænger af, hvor meget af Narnia de har i sig. For Jill bliver det først slemt, da hun får at vide hvorfor, for Eustace er det chokerende, Muddermukke gør det syg om hjertet. Men det åbner deres øjne for, hvad Harfang er for et sted, og hvilke slags væsener kæmperne er. De er bestemt ikke blandt Aslans venner.

Efterhånden finder de ud af, hvordan det kan blive muligt at flygte. Og man må lade dem, at de udnytter muligheden til det yderste. Inden kommer de dog til at blade i kogebogen, som ligger på kokkepogens bord. Jills hjerte er næsten ved at holde op med at slå, da hun kommer til overskriften MENNESKE.

“Dette elegante lille tobenede væsen er længe blevet betragtet som en stor delikatesse. Det spises især til høstfestmiddage, hvor det serveres mellem fisken og stegen”.

Også i “Fra Helvedes Blækhush” er mennesker mad, mad for djævelens og dæmoners evigt sultne munde. Djævelen er en menneskeæder, en løgner, bedrager og morder.

Det er en side af Bibelens forkyndelse og Jesu vidnesbyrd, Lewis virkelig har grebet fat i, og som han lader komme til orde i adskillige af sine bøger og skrifter. Men djævelen er det ofte på en raffineret, tiltalende, indbydende måde som her hos kæmperne på Harfang. “De milde kæmper” havde Fruen af den grønne Kjortel kaldt dem, men i virkeligheden var de langt mere ondsindede og morderiske, end de kæmper rejseselskabet på et tidligere tidspunkt af deres rejse havde mødt. Dårlige film uden anden mening end at underholde forherliger desværre ofte forbryderen og det onde menneske. Det ender som regel med deres død, men inden da har de levet i sus og dus i skønne omgivelser.

Lewis lader os aldrig i tvivl om, når et menneske eller et væsen er ondt, heller ikke når de optræder kultiverede og indsmigrende og måske er blændende skønne som Den hvide Heks eller Fruen af den grønne Kjortel.

I den sekulariserede, humanistiske kultur, vi vokser op i, udviskes konturerne af det absolut gode og det absolut onde mere og mere, og dermed bliver det også sværere og sværere at “sige nej til det onde” og “ja til det gode”. Børnene har længe ladet sig blænde af falskhed, og dermed er også skellene mellem godt og ondt og mellem lys og mørke blevet udvisket. Nu endelig vågner de op, men hvilken brat opvågning. Flugten lykkes, men på et hængende hår. Og da de endelig kommer til sig selv igen, befinder de sig langt, langt nede under jorden, vel nærmest i Døds-riget, som det efterhånden med større og større klarhed går op for dem.

Som det var med flere kapitler af “Morgenvandrerens Rejse”, således er også et par af de følgende kapitler i “Sølvstolen” tilgængelige for “flere tyndringer”.

Dels er de klart en fortsættelse af fortællingen om Eustace, Jill og Muddermukke. Men disse er sendt af Aslan og ude i hans ærinde for at redde Narnia fra undergang, og dermed er fortællingen som alle de øvrige fortællinger om Narnia mere Aslans fortælling end nogen andens.

Igen er det fortællingen som et “frelsehistorisk epos”, som træder i forgrunden. For historierne om Narnia er nok en stribe af herlige fortællinger om en mangefold af væsener, herlige som knap så herlige, men først og fremmest er det en fortælling om skabelse og syndefald, frelse og kamp, nederlag og sejr, Himmel og helvede. Narnia er lige siden dets skabelse truet af kræfter, som vil ødelægge det.

Det er temaet i alle bøgerne, men ikke mindst i “Løven, Heksen og Garderobeskabet”, “Prins Caspian”, “Sølvstolen” og “Det sidste slag”. Kronologisk er der nok en fremadskridende tidslinje gennem bøgerne, men det samme tema gentager sig hele tiden, temaet om synd og frelse, fald og genoprettelse.

På en måde er det det samme drama, det samme plot, som udspilles i “Sølvstolen” som i “Løven, Heksen og Garderobeskabet”. Heksen er bare ikke her. Den hvide Heks, som har indtaget Narnia og gjort det til et

land med evig vinter, men Den grønne Heks, som fra sit tilholdssted på slottet i den store by i Det dybe Rige uafbrudt gennem sine myriader og jordfolk arbejder på at åbne en vej fra Det dybe Rige til Narnia, så hun kan indtage det igen som sin ejendom.

Til det formål bruger hun ikke denne gang en dreng fra England, som hun gør til forræder, men en prins af Narnia, Prins Rilian, som hun på det skammeligste forfører, så han bliver vildt forelsket i hende. Ligesom med Narnia i Den hvide Heks' dage, hvor frelsen kom, da Aslan kom, kommer den her igen ved Aslan og ved en, som i det korte øjeblik, hvor fortryllesen er hævet og han ser klart, kalder på Aslans navn. Syndefald og syndefaldets konsekvenser er klart i fokus i begge fortællinger. Edmund og Rilian trækker alle med sig i deres fald, men deres genoprettelse betyder til gengæld også frelse for talløse.

"Mange falder ned, og kun få vender tilbage til de solbeskinnede lande" er "underverdenens grænsevogters" evigt gentagne omkvæd. Riget, han vogter, er dødens rige. Alle her er døde, men alligevel levende, men levende på en forfærdelig trøstesløs, skyggeagtig og evig monoton måde.

Landet er uendelig trist, og vandringen til "dronningen af det dybe riges" slot er én eneste vandring i næsten fuldstændigt mørke, nedad, nedad, stadig dybere nedad. Bedrøvelse er at se overalt, intet andet end bedrøvelse. Intet sandt liv udfolder sig her, alt sover og ligger som dødt hen. Også tiden er gået i stå; Fader Tid ligger hen grå og i dyb slummer.

"Der er en ting, jeg godt kunne lide at vide," sagde Muddermukke. "Mon nogen fra vores verden - oppefra mener jeg - nogen sinde har foretaget denne tur før?"

Vi læsere kender svaret på det spørgsmål. Én har været her før. Jills og Eustaces forhold til Muddermukke ændres totalt.

"De havde syntes, han var en værre lyseslukker, mens de stadig befandt sig over jorden, men hernede var han den eneste trøst de havde".

Jordfolkene mindede i udseende om forskellige slags væsner, vi er fortrolige med fra Narnias verden, men "hvert eneste ansigt i hele den hundredetallige skare var så bedrøvet, som et ansigt overhovedet kunne være. De var så bedrøvede, at Jill efter det første blik næsten glemte at være bange for dem. Hun fik ligefrem trang til at trøste dem og muntre dem op".

"Lige hvad jeg manglede!" sagde Muddermukke, idet han gned sig i hænderne. "Hvis disse fyre ikke kan lære mig at se alvorligt på livet, ved jeg ikke, hvem der kan".

Som Den hvide Heks havde gjort alle gode væsener i Narnia bedrøvede og havde forvandlet dem til sten, som satte sig op imod hende, var alle i Det dybe Rige også døde, halvdøde, triste, tavse.

Alvorsmanden, redelige vidunderlige Muddermukke er ikke sen at til at gribe advarslen, som disse ulykkelige væsener tavst er det stærkest tænkelige vidnesbyrd om. I lyset af den hinsides virkelighed tør ingen leve sit korte liv på de solbeskinnede kyster i letsindighed.

Men paradoksalt, som det kan forekomme os, gør den megen forstemthed ham også til en slags optimist, den eneste i det rige, som ser noget lys og noget håb forude for sig:

"Hvad skal der dog blive af os?" sagde Jill fortvivlet. "Hæng nu ikke sådan med næbbet, Pole," sagde marskmulen. "Der er én ting, du må huske. Vi er tilbage på rette vej. Vi skulle jo ned under ruinbyen, og det er vi nu. Vi følger instrukserne igen".

Ikke så mærkeligt, at Muddermukke for børnene var den eneste trøst, de havde. Jesus sagde til Peter og de øvrige apostle: at Han ville bygge sin kirke, "og dødsrigets porte skal ikke få magt over den".

Er "dødsriget" kun ment som en metafor, eller er det ikke nogen gange den skinbarlige virkelighed for Guds kirke? Må den ikke nogen gange følge Lammet til død, for også at være forenet med Lammet, når opstandelsens sejr en dag fejres på Zion?

Der er megen og kraftig aktivitet nogen af de steder, det lille rejseselskab bliver ført igennem. Hvad al den aktivitet går ud på, finder de ikke ud af nu, men snart skal de finde ud af det.

Forstemmelige rige

Billedet af den store by i Det dybe Rige er lige så forstemmende som billedet af byen i en anden af Lewis' bøger, billedfremstillingen af helvede i "Den store Skilsmisse":

"Overalt hvor lyset faldt, var der endeløse skarer - hundredevis af jordfolk, der puffede og skubbede til hinanden, mens de sagte dappede rundt i snævre gyder, på brede torve eller op og ned ad lange trapper. Deres vedvarende bevægelse kunne høres som en dæmpet hvisken, ef-terhånden som skibet kom nærmere; men intetsteds hørtes lyden af sang eller råben eller klokker eller vognhjul. Byen var lige så stille og næsten lige så mørk som det indre af en myretue".

Kapitel 10 slutter med, at de får at vide, at "Hendes majestæt er draget ud på sin store opgave". Derfor foreslår hofgnomerne også, at overfladefolkene (som er Eustace, Jill og Muddermukke) skal kastes i fængsel til dronningen vender tilbage.

Det var også sket, hvis ikke en fra toppen af trappen havde blandet sig og forlangt, at de blev ført op til ham.

"Han talte med en klar, klingende menneskerøst, og stemmen tilhørte en ung mand. Han var klædt i sort og mindede i det hele taget en smule om Hamlet". Denne unge mand var prins Rilian. Det ser ud som om, at Eustace, Jill og Muddermukke er kommet lige i rette øjeblik.

Men her må vi slutte, og herfra vil vi så begynde vores femte og sidste artikel over Sølvstolen i næste nummer af Kristent Perspektiv. Bevar endelig spændingen så længe.

Kapitel 10. Landet uden sol

I den sidste artikel i denne serie tog vi afsked med Eustace, Jill og Muddermukke i Det dybe Rige, hvor de lige havde mødt prinsen helt i sort. Prinsen genkender dem fra mødet med dem ved den store bro. Prinsen omtaler kvinden, som havde redet ved hans side dengang, som "min dronning".

Hverken Muddermukke eller Eustace udtaler sig særlig smukt om denne dronning. Og prinsen bliver vred. Det er tydeligt, at han ser sin dronning i et helt andet lys, som "dydig som få, sanddru, nådig, standhaftig, ædel, modig" og føjer han til: "Jeg kunne blive ved. Jeg siger, hvad jeg ved. Alene hendes venlighed mod mig, som jeg aldrig vil kunne gengælde, er stof til en forunderlig historie. Men I vil lære hende at kende og komme til at elske hende".

Det er tydeligt, at prinsen i sort ikke kun er dybt forelsket i sin dronning, men forført, forhekset, ude af stand til at se og høre og kende forskel på sandhed og løgn. Så forført er han, at løgneren er blevet sandheden, og sandheden løgneren.

Det vil være let at se på prinsens situation som en allegori om det mørke, djævelen holder mennesker i, så lyset ikke skinner, selvom Guds herlighed på Kristi åsyn nu lyser og lyser så universelt og så klart så alle, som hører evangeliet, har mulighed for at komme ud af mørket og ind i Guds underfulde lys (Joh 1:4-9; 3:19-21; 2 Kor 4:6; Kol 1:12).

Og det er mere end sandsynligt, at det er en del af den mening, Lewis har lagt i det. Men igen er den selvbiografiske nøgle nok den, som passer bedst. For Lewis lod i sin tidlige ungdom sig lokke og forlede bort fra troen, og det er en erindring, som forbliver frisk hos ham, og som han hentyder til flere steder i sit forfatterskab. Djævel, fristelse, syndefald, forførelse er ikke kun metaforer for Lewis, men skinbarlig, frygtindgydende virkelighed.

Prinsen skelner ikke mere mellem fantasi og virkelighed og mellem løgn og sandhed. Hele sin fortid, sin identitet, sine rødder og landet, han kom fra, har han glemt. Han er hjernevasket og gjort historieløs. Han er et reduceret menneske, og det er kun et spørgsmål om ganske kort tid, før han er endeligt fortabt.

Aslans udsendinge er kommet i yderste øjeblik. Det er dramaet, det helt igennem fortættede drama i dette og de næste to kapitler. Den sorte prins Rilian er en sørgelig prototype på det moderne menneske, mennesket næret og opdraget af de behavioristiske¹ videnskaber, "mennesket uden mod i brystet", som Lewis bruger et kapitel af sin afgørende lille bog "Menneskets afskaffelse" til at skildre.

Alt er under Aslan

For prinsen helt i sort er det indlysende, at det ikke er ham, som er forført, men de tre andre, som har ladet sig forføre og lede af en illusion:

"Vi havde fået besked på at lede efter et budskab under ruinbyens sten," sagde Eustace, "og vi så ordene "UNDER MIG". Ridderen lo endnu mere hjerteligt end før. "I har ladet jer forlede," sagde han". De ord har intet med jeres søgen at gøre. Havde I blot spurgt min dronning, kunne hun have givet jer bedre råd. For de ord er alt, hvad der er tilbage af en længere indskrift, som netop hun husker godt, da det er et vers fra gamle dage:

*Nu under jord og troneløs er jeg
skønt hele jorden før var under mig".*

På en eller anden måde er der en skjult, nærmest magisk betydning i ordene "UNDER MIG", som spiller en afgørende rolle for heksen, men også er et af Aslans pejlemærker. Med vort kendskab til Heksen i krøniken om Narnia véd vi, at hun gør krav på, at Narnia og hele verden skal være underlagt hende til død og ødelæggelse, for død og ødelæggelse er det eneste, hun bruger sine magiske evner og sine potente kræfter til.

Prinsens forklaring på, hvorfor ordene fandtes, og hvor de fandtes, lyder tilforladelig, men det er indlysende, at det ikke er forklaringen. Noget meget dybere stikker under, noget meget afgørende står på spil og spidser sig til netop i disse timer.

Aslan er "Kejseren hinsides Havets søn", han er Narnias skaber og eneste rette hersker. Narnia og alle lande og alle tider er "under ham". For børnene fra England og for marskmulen er UNDER MIG ved den gamle borggruin en kode, et af Aslans tegn og vejvisere, og de markerer noget rent fysisk, nemlig at de skal finde genstanden for deres søgen under den gamle borggruin, men UNDER MIG forkynner også, at også underverdenen er underlagt Aslans kontrol og herredømme, og at Aslan kan hjælpe sine venner og alle, som kalder på ham, også om de kalder fra dødsrigets dybeste dyb.

Jill og Eustace bliver utroligt nedtrykte, det var "som at få en spand koldt vand i hovedet" ved at høre prinsens "forklaring". Tilfældighederne havde åbenbart drevet deres spil med dem. Men for Muddermukke (og Gud ske tak for ham!) er der ingen vaklen:

"Tilfældigheder eksisterer ikke. Vores vejviser er Aslan. Og han var der, da kæmpekongen lod ordene hugge ud, og han vidste allerede besked med alt, hvad det ville føre til; indbefattet dette".

Det forfærdelige ved forførelse og løgn er, at til sidst tror man løgneren uden længere overhovedet at tvivle. Så ser man end ikke de mest åbenlyse tegn på, at det er en løgn, man tror, og at man er blevet forført (jvf. hvad Paulus skriver om Antikrists løgne i 2 Thes 2:9-12; jvf. også Jesu ord til jøderne i Joh 8:43-47).

Historien er fuld af bedrag, og det sidste årti alene har bragt indtil flere eksempler på forførelse med endog dødelig udgang i mediernes søgelys. For stakkels Rilian er Heksen en velgører, en frelser, en uendelig tålmodig og godhjertet person, ja en gud udstyret med udødelighed og evigt liv.

I Orwells "1984" ender det med, at romanens hovedperson, hvis personlighed Systemet havde gjort alt for at udlette, elskede Storebror, plageånden selv. Naturligvis har Heksen også lovet Rilian både kongerige og sin egen hånd, og han tror fuldt og fast, at hun vil indfri disse løfter. Men sandheden er, at hun kun bruger ham, og når hun har frtaget ham alt og brugt ham så langt, som det fremmer hendes formål, vil hun uden mindste tøven gøre det af med ham.

Kapitel 11. I det mørke slot

I dette intenst dramatiske kapitel tager begivenhederne for alvor fart. Her berettes om den dramatiske forandring, som hver aften sker med prinsen. I hans selvforståelse, som han har fra Heksen, er denne halve time vanviddets time, hvor han både er ude af sig selv og raser, og bl.a. bliver til en giftig slange. I virkeligheden er dette korte øjeblik hver dag det eneste, hvor han er sig selv, hvor fortryllelsen er borte, og han ser og tænker klart.

Da kapitlet begynder, er han endnu "normal", dvs. den, som Heksen har forhekset ham til, og han ser sit liv med hendes øjne. Som han her afslører sig selv, er han et egoistisk, flæbende væsen, for hvem andres liv ikke har nogen værdi, så at den dag, hvor han ville være konge, ville han, som Jill siger det, blive "en ond og modbydelig tyrant", underlagt Heksen, hans kommende hustru:

"Hendes ord skal være min lov, præcis som mit ord skal være de besejredes lov". For Lewis er en sådan servil holdning fra en mand unatur, stridende mod skabelsens orden. Han får da også lagt Jill disse ord på læberne: "Dér, hvor jeg kommer fra, er der ikke mange, der har respekt for mænd, der lader sig koste rundt med af deres koner". For Lewis er den bibelske understregning af mandens ansvar og overhøjhed fundamental og afgørende.

Prinsen har helt undergivet sig Heksen; kommer han i nærheden af den verden, han kommer fra, må han ikke kunne se noget, mærke noget eller sige noget. Hans tidligere liv har hun lært ham at se på som en forbandelse, hun er i færd med at udfri ham af. Derfor er hun også åh så god!. Det er fuldt forståeligt, at ingen af gæsterne længere orker at høre på ham:

"De var godt og grundigt trætte af at høre på ridderen, før de var blevet færdige med at spise. Muddermukke tænkte: "Jeg gad nok vide, hvad det er den heks i virkeligheden har tænkt sig at bruge denne unge tåbe til." Eustace tænkte: "Han er i virkeligheden ikke andet end et stort pattebarn, sådan han hænger i den kvindes skørter; han er et fæ." Og Jill tænkte: "Han er det mest tåbelige, indbildske, egoistiske bæst, jeg har mødt".

Et omslag er dog på vej: "Men da de blev færdige med at spise, havde ridderens humør forandret sig. Han lo ikke længere".

Timen for prinsens "forvandling" var ved at nærme sig. Gæsterne må skjule sig, for ingen må være hos ham, når den sker, kun Heksen, men lige i dag er hun borte.

Forklaringen på, hvad der sker under hans forvandling, har han ikke fra egne iagttagelser, men fra sine omgivelser, som kun siger, hvad "dronningen" siger, de skal sige, og som hun selvfølgelig bekræfter, "og det er givetvis sandt, for min dronning siger det samme".

Det er komikken og tragedien på samme tid, at hun, som er en løgner og en bedrager, blindt bliver troet som et sandhedsvidne, indbegrebet af sandheden selv. Eustace, Jill, Muddermukke har heller ikke anet uråd, men har godtaget prinsens forklaring på, hvad der sker med ham under hans forvandling, og de har lagt deres strategi helt an efter den, så meget, at da virkeligheden endelig udfolder sig for deres ører og øjne, at da prinsen pludselig giver sig til at kalde på Aslans navn, tvivler de på, om det nu er instruksen, de hører om eller også dette er snyd og bedrag.

Da gæsterne vender tilbage til rummet, hvor prinsen er, finder de ham bundet til "en besynderlig sølvstol ved anklerne, knæene, albuerne, håndleddene og livet. Han har sved på panden, og hans ansigt var ængsteligt". Jill oplever ham "som et rarere menneske, end hun havde troet før".

Det, han nu siger, fortæller også, at han nu er sig selv og erkender sin situation og det, som virkelig er sket med ham. De tre, som Aslan har sendt, bliver mere og mere forvirrede. For hvad er dette? Er det lys og sandhed, som bryder igennem, eller er det mørke og endnu en udspekuleret form for forførelse?:

“For sidste gang”, sagde fangen, “trygler jeg jer om at løse mine bånd. Ved alt, hvad jeg frygter og elsker, ved omverdenens klare himmel, ved den store løve, ved Aslan selv, bønfaller jeg jer “Åh!” udbrød de tre venner, som om de var blevet såret. “Det er instruksenen,” sagde Muddermukke. “Det var ordene i instruksenen”, sagde Eustace mere forsigtigt. “Åh, hvad skal vi dog gøre?” sagde Jill.

Det var et frygteligt spørgsmål. Hvad havde det nyttet, at de lovede hinanden, at de under ingen omstændigheder ville løse ridderens bånd, hvis de nu skulle gøre det den første gang, han tilfældigvis bad dem hjælpe sig i et navn, der betød usigeligt meget for dem alle? Men på den anden side - hvad havde det nyttet at lære instrukserne udenad, hvis de ikke skulle følges?

Men kunne Aslan virkelig have ment, at de skulle slippe hvem som helst fri - selv en galning - som bad om det i hans navn? Kunne det være et tilfælde? Eller hvad nu hvis underverdenens dronning vidste alt om instrukserne og havde lært ridderen Aslans navn blot for at føre dem bag lyset? Men på den anden side.... hvad nu hvis dette virkelig var det tegn, Aslan havde forberedt dem på? De havde allerede dummet sig tre gange; de turde ikke dumme sig endnu en gang.

“Åh, gid vi vidste det!”, sagde Jill. “Jeg tror, vi ved det,” sagde Muddermukke. “Du mener, at du tror, at alt vil gå godt, blot vi befrier ham?”, sagde Eustace. “Det ved jeg ikke noget om,” sagde Muddermukke. “Forstår du, Aslan fortalte ikke Pole, hvad der ville ske. Han fortalte hende blot, hvad hun skulle gøre. Det skulle ikke undre mig, om den fyr bliver vores død, når han først er blevet sluppet fri. Men det er ikke nogen undskyldning for ikke at følge instruksenen.”

Man må sige, at Lewis her med stor effekt skildrer en klassisk situation, som kirken og den enkelte kristne til tider kan komme til at stå i. Situationen med de mange modstridende følelser, signaler, tanker og tankebygninger som går gennem os og konfronterer os. Her er rationalitet, teologi og endda ortodoksi ikke altid det, som hjælper igennem, undertiden tværtimod.

Når kriserne bliver overvældende, forfølelserne så omfattende og store, at de fleste ligesom føler sig draget med og overbevist (jvf. Herrens advarsel i Matt 24:4-6; 10-14; 23-27) og de øvrige opsatte på for næsten enhver pris at finde et passende kompromis, da er det kun simpel lydighed mod Herrens bud, koste hvad det koste vil, som kan bære igennem.

Det er den holdning, Muddermukke stædigt, urokket og konsekvent har stået for gennem hele plottet, nu har han vundet så megen respekt hos børnene, at de ikke alene lytter til ham, men også følger ham.

“De stod og kiggede på hinanden med klare øjne. Det var ikke noget rart øjeblik. “Godt!” sagde Jill pludselig. “Lad os få det overstået. Farvel, alle sammen...!” De gav alle hinanden hånden. Ridderen skreg nu; han havde fråde om munden. “Kom, Scrubb,” sagde Muddermukke. Han og Eustace trak deres sværd og gik hen til fangen.” “I Aslans navn, “ sagde de og begyndte metodisk at skære båndene over.”

I og med, at Muddermukke og Eustace får befriet prinsen af hans bånd, og i og med, at denne som sin første handling som en fri mand med sit sværd smadrer sølvstolen, løses han af fortryllelsen og forbandelsen. “Nu kan din herskerinde ikke bruge dig til at trælbinde andre ofre med, dit ækle trolddomsredskab”, udbryder han i triumf, som sølvstolen under udsendelse af en forfærdelig stank forsvinder hen i ingenting.

Nu begynder også erindringen om sit tidligere liv som fri prins af Narnia at melde sig for Rilian. “Hvor længe har jeg været i heksens magt?”, spørger han og undres over, at der er gået hele 10 år med det.

“Ti år!” sagde prinsen, idet han førte hånden hen over ansigtet som for at viske fortiden ud. “Ja, jeg tror dig. For nu, hvor jeg er mig selv, kan jeg huske mit forheksede liv, selv om jeg ikke havde nogen erindring om mit sande jeg, mens jeg var forhekset. Og nu kære venner men vent!”

Igen er Lewis tilbage i sin egen historie, som han fortæller i erindringsbog- en “Surprised by Joy”. Glæden, som for Lewis nærmest er et navn for Jesus Kristus, og som han havde kendt så intenst i sin barndom, var tilbage i og med, at Jesus Kristus var kommet tilbage i hans liv. I alle de mellemliggende år, forhekselsens år,

som vi ud fra historien om Rilian kan kalde dem, havde netop Glæden været borte fra hans liv. Disse forfærdelige år vil Rilian nu lægge bag sig, og han er parat til at tage kampen mod mørket og mørkets dronning op.

Kapitel 12. Underverdenens dronning

Men den kamp skulle blive hårdere og langt mere vanskelig at vinde, end nogen af dem i dette øjeblik anede. For pludselig stod underverdenens dronning der selv i egen person, ikke så lidt overrasket over, hvad der her var sket. Selv om hun klart har overnaturlige evner, er hun dog ikke alvidende og altseende. Et øjeblik bliver hun "helt hvid i hovedet", og retter sit blik mod prinsen, "og der var mord i det blik. Så syntes hun at ombestemme sig".

"Sig mig, min kære prins", siger hun til Rilian, som skælvede, da hun talte til ham. Og føjer Lewis til "Det forstår man; det er ikke let på blot en halv time at glemme en forbandelse, som har gjort en til slave i ti år".

Tappert meddeler Rilian, at han ikke længere er med på dronningens plan. Og at han er Rilian, den narniske tronarving. "Derfor er det min agt såvel som min pligt at forlade Eders Højheds hof og drage til mit eget land. Jeg beder jer give mig og mine venner frit lejde og en fører, som kan vise os gennem mørkets rige". Det er endnu ikke gået op for Rilian, hvem dronningen virkelig er. Men inden længe skal de alle sammen blive klar over det.

Hendes strategi er foreløbig ved duft, monoton musik og ved blid, inciterende stemmeføring at bedøve dem for på den måde at hjernevaske dem.

Når hun først har opnået at sætte hjernen i stå hos dem, har hun let spil med at få dem til at tro på hendes løgne. Og hendes dæmoniske og djævel-ske taktik går ud på at frarøve dem troen på alt, hvad der har værdi og betydning i deres liv.

De skal tro, at Narnia er en drøm, at solen er en projektion af deres fantasi, at himlen og verden ovenfor aldrig har eksisteret, at Aslan bare er et kønt ord, at en løve bare er en kat, som deres fantasi har ladet sig vokse stor, kort sagt skal de tro, at den eneste virkelige verden er Heksens verden, og de eneste mål er at arbejde på hendes mål. Over et par omgange lykkes det Heksen med sin kunst og sin forførende tale at vinde både prinsen, og så Jill, og så Eustace og endda Muddermukke over på sin side og tolke livet og verden, som hun tolker det (læs side 158-165 f.o.).

Lewis' egne ord i "Menneskets Afskaffelse" tolker, hvad det er, som sker i dette kapitel, bedre end nogen af mine ord kan gøre det (Lewis henviser til "Den grønne Bog" og til forfatterne, som han kalder Gaius og Titius. Både bogens titel og forfatternes navne er opdigtede, for Lewis ønsker ikke at hænge nogen ud, men siger han "jeg står inde for, at der eksisterer en sådan bog, og at jeg har den i min reol":

"I det andet kapitel citerer Gaius og Titius den velkendte historie med Coleridge ved vandfaldet. Der var, som man husker, to turister til stede. Den ene kaldte det "sublimt" (storslået) og den anden "pænt". Coleridge tilsluttede sig det første udsagn og forkastede med afsky det andet.

Gaius og Titius giver følgende kommentarer: "Da manden sagde: "Dette er sublimt", virkede det som om, at han sagde noget om vandfaldet. ...I virkeligheden ... sagde han ikke noget om vandfaldet, men kom med en bemærkning om sine egne følelser. Det, han sagde, var i virkeligheden: Jeg har nogle følelser i min bevidsthed, der er forbundet med ordet "sublim" eller kort sagt: Jeg har sublime følelser."

Her afgøres temmelig mange store spørgsmål ret så summarisk. Men forfatterne er ikke færdige endnu. De tilføjer: "Denne forvirring er hele tiden til stede i sproget, sådan som vi bruger det. Det virker, som om at vi siger noget meget vigtigt om noget. Men i virkeligheden siger vi kun noget om vore følelser." Menneskets afskaffelse, s. 9-10.

Den skoleelev, som læser denne passage i Den grønne Bog, vil komme til at tro på to udsagn: For det første at alle sætninger, der indeholder et værdiprædikat, er udsagn om talerens følelsesmæssige tilstand, og for det andet at alle den slags sætninger er uden betydning.” (op.cit. side 10).

Den omvendte Lewis var sin samtids største apologet for kristendommen. Og en af de fordomme mod kristendommen, som havde meget vind i seglene i Lewis’ samtid, var, at kristendommens budskab var et mytisk budskab, som først måtte afmytologiseres og dernæst tolkes i en eksistentiel retning, hvis moderne mennesker skulle finde ind til kernen i kristendommen.

Lewis var afgjort supranaturalist (en som tror på en overnaturlig åbenbaring og insisterer på Guds åbenbaring som stående over al fornuft). Han, som fra sine studier og sin forskning kendte mere til myter end nogen Bultmann og hans skole af afmytologiseringsteologer vidste, at kristendommen ikke var nogen myte, men historie, det ene tilfælde, hvor alt det, som myterne længes imod, var blevet historie.

Heksens strategi og forførelse går ud på, at få de fire venner til at tro, at de har drømt, at der ikke er nogen overjordisk verden, ingen sol, ingen løve, intet Narnia, ingen Aslan. Det er bare barnlige drømme, som de ærlig talt er blevet for store til længere at tro på, og som prinsen, en voksen mand burde føle sig flov over og skamme sig over, at han kan tro. Her siger hun, hvad verden traditionelt håner kristendommen for, at den er for naive, godtroende og underbegavede mennesker, som har brug for en eller anden mental krykke at støtte sig til.

Lewis afviste blankt dette med, at vore højere og noblere længsler og drømme om en bedre verden “kun” er en følelse uden nogen virkelighed for sig. Tværtimod beviste disse længsler og drømme for ham, at der fandtes en bedre og sandere verden. Det er det, hele det følgende begivenhedsforløb, ikke mindst Muddermukkes bevægende monolog på side 165, skal tage læseren med ind i.

Heksen er uendelig tæt på at nå sit mål, var det ikke for Muddermukke, “som desperat samlede sine sidste kræfter og gik hen til kaminen. Så gjorde han noget meget tappert”. Han vidste, at dette her ville gøre ondt. “Med sine bare fødder trampede han på gløderne og fik størsteparten af dem mast til aske på det flade stenunderlag. Og så skete der tre ting på én gang.

“For det første blev den tunge sødlige duft mindre kraftig end før. Den rest, der var tilbage, var kommet til at lugte temmelig meget af brændt marskmule, og det er på ingen måde nogen forheksende duft. Dette gjorde øjeblikkeligt alle meget klarere i hovedet.

For det andet råbte Heksen med en høj og uhyggelig røst (man kan sige, at endelig træder hun i karakter - LN), der var ganske anderledes end den liflige, melodiske stemme, hun indtil nu havde brugt: “Hvad gør du? Hvis du understår dig i at røre ved min ild igen, dit plørekryb, så forvandler jeg blodet til ild i dine årer”.

For det tredje gjorde selve smerten et øjeblik Muddermukke helt klar i hovedet, og han vidste præcist, hvad han tænkte. Der er intet, der som en skarp og stikkende smerte kan ophæve visse former for trolddom.”

Og så følger Muddermukkes ukunstlede, modige, ridderlige og egentlig geniale monolog:

“Jeg har lige én bemærkning, Eders Nåde,” sagde han, idet han trådte ud af kaminen; smerten fik ham til at halte. “Én bemærkning. Det skulle ikke undre mig, om alt det, I har sagt, er fuldstændig rigtigt. Jeg er en person, der er vant til det værste - og til at holde gode miner til det. Så jeg skal ikke prøve at benægte noget af det, I har sagt.

Men derfor har jeg alligevel én bemærkning. Lad os sige, at alle disse ting - træer og græs og sol og måne og stjerner og Aslan - kun er noget, vi har drømt. Lad os gå ud fra det. Så kan jeg kun sige, at hvis det er rigtigt, så virker de opdigtede ting en hel del bedre end de virkelige. Lad os forestille os, at dette sorte hul af et kongerige virkelig er den eneste verden. Tja, det forekommer mig at være en temmelig sølle verden. Og det er egentlig sjovt, når man tænker over det. Hvis I har ret, er vi kun nogle børn, der fantaserer. Men vi fire legende børn kan lave en opdigtet verden, som er tusind gange bedre end jeres virkelige verden. Og derfor vil jeg holde med den opdigtede verden. Jeg er på Aslans side, selv om der ikke skulle være nogen Aslan. Jeg vil leve så meget som narnier, som jeg kan, selv om der ikke skulle eksistere noget Narnia.

Se derfor vil jeg venligst sige jer tak for den middag, vi har nydt, og hvis disse to herrer og den unge dame er

parat, vil vi straks forlade jeres hof og drage ud i mørket og bruge vores liv på at lede efter omverdenen. Ikke fordi jeg tror, vi kommer til at leve længe; men det er ikke noget stort tab, hvis verden virkelig er så trist et sted, som I påstår."

Måbende af beundring, vågnet op af deres sjælesøvn, og nu seende klart gennem Heksens løgne og bedrag ud-bryder Eustace og Jill jublende i et kæmpehurra: "Hurra! Gode gamle Muddermukke!"

"Men prinsen udbrød pludselig: "Pas på! Se heksen!". Fruen af den grønne Kjortel, dronningen, Heksens kastet masken og åbenbarer nu utilsløret sin sande identitet. Hurtigt som lynet forvandler hun sig til en hæslig, giftgrøn slange, som lynhurtigt snor sin krop om prinsens ben og dernæst sin hale rundt om prinsens arme for at hindre ham i at bruge sit sværd. Men prinsen er hurtigere, og det lykkes ham at holde sine arme fri og at svinge sit sværd. Også Eustace og Muddermukke trækker deres sværd. Eustaces hug preller helt af, men Muddermukkes og prinsens hug rammer slangen på halsen. Men der må flere hug til, før hovedet er hugget af og uhyret endeligt er dødt.

"Min kongelige moder er hævnnet," sagde Rilian lidt efter. "Dette er utvivlsomt den samme slange, som jeg forgæves jagtede ved kilden i Narnias nordlige skov for så mange år siden. I alle disse år har jeg været min mors morders slave. Men jeg er glad for, at den lede heks antog sin slangeskikkelse til sidst. Hverken mit hjerte eller min ære ville have fundet glæde i at dræbe en kvinde. Men lad os hjælpe den unge dame." Han mente Jill.

"Jeg har det fint, tak," sagde hun. "Ungjomfru," sagde prinsen og bukkede for hende, "din tapperhed er stor, og jeg er overbevist om, at du kommer af en ædel slægt i din egen verden. Men kom, kære venner. Der er noget vin tilbage. Lad os nyde en forfriskning og drikke hinandens skål, før vi helliger os vore planer." "En fortræffelig idé, herre," sagde Eustace."

Det er efter min mening, for hvad den nu er værd, stor kunst. Det er stil, men ikke stil for stilens skyld, men Narnias udsøgt gode manérer, munterhed og glæde som nu, efter at Narnias hadefulde og bitre fjende er dræbt, atter bryder frem og sætter tonen for tale og omgangsformer. Selv børnene med deres kedelige og belastende baggrund fra Forsøgsskolen i modernitetens England viser sig her som sande narnier, selv om de har været så kort i Narnia, og der endnu er lang vej for dem, før de er der igen.

Og alt sammen er det udløst af Muddermukkes tapre dåd og hans sandheds-tale. For overfor erklæringen "Jeg er på Aslans side, selv om der ikke skulle være nogen Aslan. Jeg vil leve så meget som narnier, som jeg kan, selv om der ikke skulle eksistere noget Narnia" taber løgn og fordækthed altid til sidst.

Note:

Behaviorisme er en psykologisk teori eller forskningsmetode ud fra hvilken psykologiens opgave er ved hjælp af objektive metoder (instrumenter og tests) at kortlægge dyrs og menneskers adfærd (reaktioner og stimuli) og se bort fra bevidste processer, da disse kun kan opleves subjektivt" ("Gyldendals Røde Ordbøger - Psykologisk- Pædagogisk" - En række danske akademikere modtog gennem 50'erne og 60'erne deres grundlæggende filosofiske træning ud fra professor Jørgensens berømte eller berygtede lærebog "Psykologi på videnskabelig grundlag". Grundtesen i den lærebog var behavioristisk - alt selv de mest komplekse ting i livet som musiksmag og tro på Gud kan forklares som betingede reflekser).

Kapitel 13. Underverdenen uden dronningen

Det lille selskab har efter den heftige kamp med dronningen, med Heksens, meget brug for et pusterum, før de næste skridt skal tages. Så var der også Muddermukkes forbrændte fødder, man skulle tage sig af.

De bliver imidlertid hurtigt afbrudt af nogle mærkelig lyde. Det ellers aldeles tavse land har pludseligt fået mæle, og der var også et vældigt rødt skær udenfor vinduerne. De så ud af vinduerne, at der foregik nogle højst mærkelige ting på byens gader. Der var sket noget med jordfolkene, men først længere henne i bogen

får vi at vide, hvorfor folk opfører sig så mærkeligt. Og at det skyl-des helt andre årsager, end vore venner forestiller sig.

Prinsen har endda en fornemmelse af, at noget nyt djævelskab er under opsejling, hvad vi jo ikke kan fortænke ham i, fordi netop han har oplevet djævelskabet så intenst. Foruden ilden og gnomernes mærkelige adfærd og råben og skrigen lægger vennerne mærke til endnu en ting - vandet stiger og stiger faretruende. Muddermukke venter som sædvanligt det værste, men hans tolkning af, hvad der sker, er i første omgang ikke så tosset endda, og så langt den rækker, er den fuldkommen sand. Men det er ikke hele sandheden, end ikke den mest afgørende sandhed. Men foreløbig som sagt står den til troende:

“Heksen må ved hjælp af sin troldom have sørget for, at hvis hun skulle gå hen og blive dræbt, så ville hendes kongerige gå under i samme stund. Hun er den type, der ikke vil have så forfærdelig meget mod at dø, hvis hun vidste, at den, der dræbte hende, ville blive brændt eller begravet eller druknet fem minutter senere.

Jeg tror, du har ret,” sagde prinsen. “Da vores sværd skilte heksens hovede fra hendes krop, gjorde vi også en ende på hendes troldom, og nu er Det dybe Rige ved at falde fra hinanden. Det er underverdenens undergang, vi overværer”.

“Eller måske er det hele verdens undergang,” sagde Muddermukke”.

I “Troldmandens nevø” optræder og opfører dronningen af Charn, Jadis, sig præcis på samme måde. Heksen, i hvilken skikkelse hun end optræder i krøniken, er en inkarnation af det onde, Den onde selv, djævelen, Satan. Om ham sagde Jesus ikke alene, at han var en løgner fra begyndelsen, men også en morder, en hader af mennesket. Intet bedre og ingen anden hensigt eksisterer for ham end at bringe mennesket i ulykke og fordærv, og når det er sket bringe død over det, evig død. Og når det djævelske tager over i menneskers liv og affærer, betyder menneskeliv ikke det ringeste. Millioner og atter millioner af menneskeliv er blevet ofret for at tilfredsstille en eller anden afstumpet herskers forfængelighed, tørst efter magt og blod og sadistiske og perverterede trang til at se død og ulykke omkring sig.

Narniakrønikerne beretter om mangt og meget, men det overordnede og gennemgående plot i dem er frelse ved Aslan. Tidslinjen i bøgerne følger Aslans komme og virke i Narnia. Hvis vi brugte teologiske termer, ville vi udtrykke det sådan, at Narnia “skabes” af Aslan, men at en forfærdelig og grim fjende “underlægger sig det” (Heksen). Det “forløses” atter af Aslan, ikke bare sådan i almindelighed, men ved at Aslan “giver sit liv” for Narnia, men “kommer til live igen”, nu “mægtigere og langt mere majestætisk end nogensinde”.

Narnias historie slutter ikke her, ligesom vor verdens historie ikke slutter med Kristi død og opstandelse, selvom korset og den tomme grav åbner et helt nyt og anderledes kapitel i Guds riges historie. Narnia og det kosmos, som Narnia er en del af, undergraves til stadighed af fjenden, igen og igen må der kæmpes, og igen og igen vinder Narnia ved Aslans intervention sejr over dem, som angriber Narnia og vil herske over det.

Aslan bor dog ikke i Narnia, han har sit eget land, og det er hans hensigt en dag at gøre Narnia og hele den verden, Narnia er en del af, til sit eget land. Mod dette land, Aslans eget evige land rettes alle længsler i bøgerne, ikke mindst i “Morgenvandrerens rejse” og “Sølvstolen”, og tilsidst er tiden endelig inde, hvor alle Aslans myriader af venner samles i deres sande hjemland, og hvor den endelige historie omsider kan begynde (“Det sidste slag”).

Forberedt på undergangen

Meget af hændelsesforløbet i de sidste kapitler af “Sølvstolen” er parallelt med hændelsesforløbet i “Løven, heksen og garderobeskabet”. Selve forløsningens drama gentages ikke, det var den ene gang for alle, men i børnenes og i narniernes oplevelse og erfaring rekapituleres dramaet igen og igen. For i virkeligheden er det jo det drama, som er livsnerven i deres egen kamp mod ondskaben og deres eneste håb om at vinde sejr.

Igen er vi vidne til, hvordan og hvor omfattende Lewis har taget de store temaer og linjer i Bibels forkyndelse af Guds frelse og ladet dem genopstå i eventyrene om Narnia. Fortid, nutid og fremtid mødes i det, som børnene, marskmulen og Prins Rilian oplever nu.

“Det er måske hele verdens undergang”. Det er det måske, fordi det indeholder elementer af “verdens undergang”, men først på den anden side af begivenhederne vides det, om det er undergangen. Det er derfor under alle omstændigheder klogt at møde dem, som var det undergangen. Det er essensen af kristen beredthed, vi mødes af her.

“Det er underverdenens undergang, vi overværer”. Underverdenens våben og forsvarsværker er til ingen nytte i den kamp, og mod de farer, som sandsynligvis truer vore venner lige nu. Under ingen omstændigheder vil Rilian tilbage i sin rustning, den minder ham alt for meget om det gamle liv, - om “fængslet”, han nu er friet fra, om alt det, han nu så intenst hader.

Skjoldet vil han gerne bruge. Men hvad var der dog sket med det? Før havde det været sort og uden våbenmærke, nu “var det blevet klart som sølv, og på det, mere rødt end blod eller kirsebær, var løvens billede” :

“Dette betyder uden tvivl, at Aslan vil være vores herre, hvad enten han agter at lade os leve eller dø. Og det er det vigtigste. Nu synes jeg, vi alle skulle knæle og kysse hans billede og derefter give hinanden hånden som sande venner, der måske snart skal skilles. Og lad os gå ned i byen og kaste os ud det eventyr, som vi har fået sendt”.

Gud har ophøjet Kristus ved sin højre hånd efter, at al magt og myndighed er underlagt ham. Han hersker også i det dybeste dyb: “Både død og helved er ham underlagt”, synger vi i påskesalmen, og det er sandt; Det nye Testamente bekræfter det fuldt ud. Han er “steget ned til den lave jord, for at stige op højt over alle himle for at fylde alt”.

Også i det dybe bøjer man knæ for Jesus og bekender ham som Herre, og hans magt og kærlighed rækker ned i det dybeste dyb, hvorfor heller ikke “det dybe” kan skille os fra Guds kærlighed i Kristus Jesus, vor Herre (Ef 4:9-10; Fil 2:9-11; Rom 8: 37-39).

Eventyr trods modgang

Jeg holder virkelig meget af ordene: “Det betyder uden tvivl, at Aslan vil være vores herre, hvad enten han agter at lade os leve eller dø”. Det er troen, som taler her, men ikke troen på hvad som helst, men troen på ham, som lever, også om vi dør. Det, at han lever, betyder uendelig meget mere, end om vi er levende eller døde. Evangeliets objektivitet får alt, hvad det tilkommer her.

Det er svært mange af os ved at glemme, fordi subjektivismen og individualismen er kommet til at have alt for meget at sige i vor tid. Men læg mærke til, at det er netop den tro og overbevisning, som skaber livsmod og virketrang og en ubændig lyst til “at kaste sig ud i det eventyr, som vi har fået sendt”, sendt af Aslan, sendt af Gud, ikke skabt eller søgt af os, men netop sendt af Gud.

I en helt anden sammenhæng dukker dette op af Kristeligt Dagblad fra 14. september 2002 i en førromtale af en bog med titelen “Kræft for Viderekomne” af Merete Birkelund. Heri skriver hun:

“Håb må være noget, som ingen kan tage fra os, men som vi selv kan give slip på ved passende lejlighed. For mig selv har det været det mest livgivende og grænseoverskridende i mit liv at slippe håbet (håbet om at blive helbredt for sin kræft - red.). Så bliver man i stand til at være dér, hvor man er” .

Siger ikke Jakob Paulli det samme :

“Men vil din stærke hånd mig lede,
jeg aldrig fejl på målet ser,
og for hvert håb, som dør hernede,
får jeg et håb i Himlen mer’ ”?

I det, som både kan være et farvel og et goddag, men et farvel eller goddag med "Gud i vold!", får vennerne i rejseselskabet også gjort op med, hvad der har været imellem dem. Også det er de blevet opmuntret til ved synet af Løvens blodrøde våbenskjold i det skjold, som før bare havde været sort.

Så fremad da "i det eventyr, som vi har fået sendt", fremad i Aslans, Løvens navn:

"Frit vi tør og uden gruen,
Gud i vold,
bag hans skjold,
trods verdens truen;
møder os den sidste fjende,
mod hans pil
med et smil
tage vi og - vinde".

Det er bestemt ikke altid let at fastholde en stemning, ja mere end det, en tro og overbevisning som denne. Og på deres vej ud i eventyret møder de ting, som de tolker, som varsler om noget ondt, og som de, med den viden de har, næppe kan tolke på nogen anden måde.

Håb vinder over frygt

Rilian fastholder sin hellige beslutsomhed og sin indvielse til eventyret, Aslans eventyr, ikke hans eget. Rilian træder nu rigtig i karakter, og kendte vi ham ikke for andet, ville vi elske ham bare for det:

(De ser nogle underlige lysfænomener) "Fyrværkeri!" sagde Jill med undren i stemmen. "Ja," sagde Eustace, "men du skal ikke bilde dig ind, at jordfolkene bare fyrer det af for sjov. Det må være et signal." "Og jeg tør vædde på, at det ikke betyder noget godt for os", sagde Muddermukke.

"Venner," sagde prinsen, "når man først er draget ud på et eventyr som dette, må man sige farvel til både håb og frygt, for ellers vil døden eller udfrielsen komme for sent til at redde ens ære og ens forstand. Hallo, smukke venner!" (han åbnede nu staldøren). "Rolig, Kulmanke! Rolig, Snefnug! Vi har ikke glemt jer."

Bemærk at prinsen stadig er i godt humør. Det giver tillid til, at han også står inde for, hvad han siger. Bemærk også, - trods det, som sker omkring dem og alt det aldeles ukendte i situationen, - hans udsøgte manérer :

Han taler overstrømmende venligt til dem, han taler overstrømmende venligt og beroligende til hestene. At vi må sige farvel til frygt er indlysende. Frygt lammer os, frygt tager overblikket fra os og forvrænger alting, frygt kan gøre os til kujoner, frygt kan få os til at opgive, flygte, overgive os. På frygtens alter ofres både ære og forstand.

Men håb, er det ikke helt anderledes med det? Jo, hvis det er håb som fortrøstning og tillid til Gud og til Guds vilje og orden, så er håb den bedste følgesvend, vi kan have med os i nogen situation. Men hvis håb er alt det, vi selv ønsker og håber på, så kan også det lige så effektivt som frygt, ja mere effektivt aflede os fra opgaven og målet, længe inden opgaven er løst og målet nået.

Bemærk, at håbet havde bedraget børnene, da de stred sig på vej til Har-fang kun optændt af fantasier om "senge og bade og varm mad, og hvor dejligt det ville være at komme inden døre". Det håb havde kvalt og udslukt al tale om Aslan og fået dem til at glemme opgaven at finde den forsvundne prins. "Se til, at I ikke sløves af svir og druk" formanede Jesus sine disciple. Set i kirkehistoriens perspektiv og tit og ofte også set i vor personlige og individuelle odyssees lys havde Jesus særdeles megen grund til at fremsætte netop den advarsel.

Prinsens strålende humør fortsætter, og syngende rider han frem:

"Sandt at sige var han så glad for at være blevet udfriet af den langvarige forhekselse, at alle farer forekom ham ubetydelige i sammenligning. Men de andre syntes ikke, det var nogen rar rejse".

Det er vist, hvad Herren Jesus kalder "den første kærlighed".

På et tidspunkt under deres flugt gennem byen føler de tre og marskmulen sig omringet af gnomer i hundredvis, ja måske tusindvis. Ikke mærkeligt er deres humør præget heraf, men prinsens holdning er stadig uforfærdet. Planen er at fange en af gnomerne for at få den til at svare dem på nogle spørgsmål om, hvad der er ved at ske:

"Men vil de andre ikke straks komme farende for at undsætte den, vi fanger?" spurgte Jill. Hendes stemme var ikke helt så rolig, som hun prøvede at få den til at lyde. "Hvis det skulle ske, ungjomfru," sagde prinsen, "vil vi dø kæmpende omkring dig, og så må du sætte din lid til løven. Nu, min gode Muddermukke."

Det at fange en af gnomerne og høre, hvad den havde at fortælle blev noget af en overraskelse, må man sige. Ganske vist gjorde den voldsom modstand og bed Muddermukkes hånd til blods, idet den var lige så overbevist om, at de fire venner var fjender, som de var overbe-viste om, at gnomerne var fjender.

"Hvi-ii-ii," hylede gnomen. "Lad mig gå, lad mig gå. Det er ikke mig. Jeg har ikke gjort det." "Ikke gjort hvad?" spurgte Muddermukke. "Hvad Eders Højvelbårenheder end vil beskyldte mig for at have gjort," svarede gnomen.

Gnomen udtrykker sig her som et undertrykt folk til sidst kommer til at se på sig selv. Som pariaer, som skyldige, nogen, der aldrig kan gøre noget godt, som væsener uden mål og med, kun til for at være slaver og brikker i en andens spil.

'Angst for hendes majestæt dronningen lyser ud af alt, hvad gnomen siger. Endnu er det ikke gået op for ham og hans fæller, at dronningen er død. Pludselig tør han sige, hvad han virkelig føler over for hende, og kalde hende for det, hun er, en heks. Og så, ja så "er Eders velærværdighed jo vores ven!"

"Prinsen trak sit sværd et par centimeter tilbage. Muddermukke lod gnomen sætte sig op. Den kiggede rundt på de fire flygtninge med sine plirende, røde øjne, kluklo en enkelt gang eller to og begyndte at fortælle." "Det er Aslan, der lukker historierne og slukker lyset i lygtepælen; "Drømmen er endt; det er morgen nu. Og drømmen var vældige slag og klejne misforståelser, stort og småt, redelig belæring og en fantasi, der strømmer over med sit budskab om nåde og kærlighed. Der er scener så store i Narnia, at ikke engang Hollywood vil kunne filmatisere dem" (Steffen Larsen, Politiken)

Kapitel 14 - Verdens bund

Så fortæller gnomen Golg, for det er hvad han hedder, om sit folks mærkelige historie. Også selv om de er i "landet uden sol", landet dybt nede under jordskorpen, er der lande og verdener, så helt anderledes, dybere nede.

Lewis' univers er virkelig omfattende - virkelig universelt, de højeste himle og de dybeste dyb indgår i det. Landet endnu dybere end "landet uden sol" beliggende i jordens indre kærne af smeltede flydende masser er i dette univers beboet, og fra dette land kaldet Bism kommer gnomen og hans artsfæller. Heksen har med sin troldoms-kraft tvunget dem op i "landet uden sol" for at gøre dem til slavearbejdere for sit projekt. Men alt det havde de glemt, indtil de hørte braget, og fortryllelsen blev brudt.

"Vi vidste ikke, hvem vi var, eller hvor vi hørte til. Vi kunne ikke gøre noget eller tænke noget ud over det, hun puttede ind i hovedet på os. Og det var lutter triste og dystre ting. Jeg har næsten glemt, hvordan jeg skal fortælle en vigt-ighed eller danse en svingom. Men i samme øjeblik som braget kom, og kløften åbnede sig og havet begyndte at stige, kom jeg i tanke om det hele."

Hvor har vi hørt om det før? I historien om Rilian, ja, men også i Lewis' egen historie. Hvor var glæden, hvor var livet i de år, Jesus var fraværende i Lewis' liv. Lige så overrasket Rilian var over at finde sig selv og sin sande fortid igen, lige så overrasket er gnomerne, lige så overrasket som Lewis selv havde været det. "Surprised by Joy" det var forskellen, det var, hvad livet underlagt Jesus som Herre gav til forskel.

Det var altså ikke kun sig selv, børnene havde befriet ved at hugge hovedet af heksen, det var også myriaderne af gnomer.

“..... Golg viste vej. Mens han gik, blev han ved med at råbe, at han havde godt nyt: at heksen var død, og at de fire overfladefolk ikke var spor farlige. Og de, der hørte ham råbe det, råbte det videre til andre, således at hele underverdenen få minutter efter gav genlyd af råb og jubel, og gnomer i hundredtal, ja, tusindtal, begyndte at trænges om Kulmanke og Snefnug og hoppede og dansede, slog vejrmøller, stod på hovedet, sprang buk og fyrede store lynkinesere af. Og prinsen måtte fortælle historien om sin egen forhekselse og befrielse mindst ti gange”.

Sådanne overdådige jubelscener er indlagt flere steder i Narniakrønikerne, hvor de falder ind med jubelsangen og jubelscenerne i Bibelen, lige fra jubelsangen ved Sivhavet over glædessangen ved Herrens fornyede indtog på Zion i Esajas 40 over jubelsangen, som de mangfoldige himmelske hærskarer lovsang Gud med hin nat, Jesus blev født i Bethlehem, over glæden i faderhuset, da den fortabte søn vendte hjem igen til Paulus’ jubel over Gud i flere af sine breve til kulminationen af alle lovsange - det store jubelkor til Gud og Lammet, som den store frelste skare bryder ud med i Åb 5.

Noget i den skildring, som følger, minder påfaldende om de sidste kapitler i “Morgenvandrerens rejse” , hvor skibet er kommet til “verdens ende” og musen Rippitjip alene i sin lille skindbåd sejler mod verdens ende og Aslans eget land.

Kong Caspian havde dengang haft denne ubændige trang til at sejle med, og kun ved næsten at anvende vold var det lykkedes hans venner at afholde ham fra det og kalde ham tilbage til pligtens vej - til opgaven, Aslan havde kaldet ham til.

Prins Rilian har stående overfor kløften, som lukker op til Bism, riget under jordens bund, den samme hunger og trang efter det ultimative eventyr. Jill kan simpelthen ikke klare tanken om, at de skulle begive sig ned i den ildsprudlende kløft, og vender sit blik mod Eustace i forvisning om at få opbakning hos ham. Men hvad oplever hun?

“Hendes bekymring steg, da hun så, at hans ansigt var helt forandret. Han lignede mere prinsen end den gamle Schrubb fra forsøgsskolen. For nu huskede han alle sine eventyr og den tid, hvor han havde sejlet med kong Caspian”

“Eders Højhed,” sagde han. “Hvis min gamle ven, musen Rippitjip, havde været her, ville han have sagt, at vi ikke kunne afvise Bisms eventyr uden at få en plet på vores ære”.

Jill er endnu ikke blevet fanget så meget ind af Narnias unikke atmosfære, at hun er blevet grebet af den. Hun tænker endnu alt for rationalistisk, alt for meget efter, hvad hun har lært på forsøgsskolen.

Trangen til eventyr, som Narnia vækker hos mennesker, har kun i begrænset omfang meldt sig hos hende, hun sidder stadig for meget fast i nyttetænkning. Hun afviser også hårdnakket at tro på Golgs beskrivelse af Bisms “Ægte sølv , ægte diamanter”.

For hende kan sølv og diamanter kun komme fra miner under jorden, og her er de dybere, end hvor selv de dybeste miner findes.

At der under jordens dyb kan være et rige, hvor sølv, guld og diamanter er levende og vokser, hvor “man kan plukke en håndfuld rubiner, som man kan spise, eller presse sig en kopfuld diamantsaft” er endnu for Jill det rene vås. Hun vil slet ikke have evnet at følge Golg, når han fortsatte: “I vil ikke have noget tilovers for de kolde, døde skatte fra jeres sølle miner, når I én gang har smagt de levende fra Bism”.

Dødsriget i Bibelen

Men hvad er Bism, og hvad står det for i Lewis’ tankeunivers? I og med, at rejseselskabet nærmest styrtede ned i jordens dyb og siden blev ledt ned i Det dybe rige, og i og med, at de undervejs også passerede den sovende fader Tid, bibragtes vi en fornemmelse af, at det var de dødes rige, de besøgte.

Heksen, Fruen af den grønne Kjortel, som hun kalder sig i denne bog, har været henvist til dødsriget, men derfra er hun igen på vej tilbage til overfladen, tilbage til Narnia, som hun, da børnene og Muddermukke endelig nåede frem, er så tæt på at generobre, at vi taler om næste dag og ikke om en uge, måned eller år.

Mange forestillinger brydes i dette her. Bibelens apokalyptiske beskrivelser er bestemt med, græsk mytologi også middelalderkirkens opfattelse og beskrivelse af underverdenen, som også ligger bag Dantes "Guddommelige komedie".

Det nye Testamente taler om "afgrunden", og om "det høje og det dybe", og om dødsriget. Traditionelt opfattes dødsriget som "under jorden", man stiger ned i Sjeol, dødsriget. Men i Det nye Testaments univers er de hensovede hellige nok i deres grave, men selv er de i Paradiset, "hjemme hos Herren", om det er Himmelen selv eller Himmelens forgård, kan vi ikke vide, saligheden og lykken der behøver vi ikke at have den mindste tvivl om.

Bibelen forkynnder også tydeligt og klart, at der ikke er noget sted i universet eller for den sags skyld universerne, hvor Gud ikke er til stede, hvor hans magt ikke når os. Intet sted, hverken i det højeste høje eller i det dybeste dybe, kan isolere os, så hans kærlighed ikke når os, omvendt kan vi ikke gemme os noget sted, hvor hans dom ikke vil kunne nå os.

Det nye Testamente proklamerer også frejdigt, at Kristus ikke alene er Herre over levende og døde, men også over det dybe, død, dødsrige, helvede. "Op" og "ned" behøver ikke at forvirre os, de er ment som metaforer for hele universet, for alt, hvad Gud har skabt i rum og tid. Og overalt i rum og tid er han den Almægtige.

Evighedslængslen

Verdens ende, som Rippitjip rejste imod, er set fra Narnias perspektiv forgården til Aslans eget land, Bism nede i jordens dyb er for gnomerne det samme, landet med uendelig og fortættet salighed, en salighed som gør det livløse levende, en herlighed fuld af farvepragt, hvor vi hører kerubernes røst ud fra ilden (salamanderne, mini dragerne). Her er selv drager gode skabninger.

Har man været i Bism, vil man ikke længere "have noget tilovers for de kolde, døde skatte fra jeres sølle miner, når I én gang har smagt de levende fra Bism".

Ikke så mærkeligt, at Rilian, som har genfundet sin narniske natur, - ligesom hans far som i sin tid måtte tvinges til at blive i stedet for at rejse til "verdens ende" - , må tvinge sig selv til ikke at følge Golg: "Vi må jo nok desværre drage af sted," sagde prinsen, "men jeg efterlader det halve af mit hjerte i landet Bism".

I Narniakrønikerne er denne dybe længsel efter Aslans eget land (Himmelen) et absolut gennemgående træk. Som Narnia og alt ved siden af, over og under, er skabt af Aslan og underlagt ham, men Narnia landet han kommer til, lider for, dør for, kæmper for og lader bestå til hans eget rige kommer, således længes alle Narnias sande og ægte beboere efter Aslan.

Overført til vores verden og til kristen erfaring kan vi sige, at evighedslængselen gløder i alle sande kristnes hjerter, hvor den mangler er noget afgjort og uendelig værdifuldt slået i stykker. Evighedslængselen og evighedshåbet fortættes de steder i Narniakrønikerne, hvor vi befinder os ved "verdens ende" eller som her foran kløften til Bism. Men det må blive ved længslen, for opgaverne presser sig på, og de skal løses, for de er pålagt dem af Aslan.

Først i den sidste af krønikerne "Det sidste slag" opfyldes de for altid.

At Rilian, Eustace, Muddermukke og Jill har opholdt sig så længe her foran kløften har forsinket dem, og tiden begynder at blive kritisk, for snart vil alt i Det dybe rige ligge under vand. Efter møjsommeligt at have kæmpet sig gennem vandmasser og op ad bakke, medens lysene gradvis aftager og til sidst helt slukkes, står de pludselig tilbage "i buldrende mørke".

De har brug for at opmuntre hinanden, hvilket de unægteligt gør på hver sin måde:

"Tab ikke modet, venner," sagde prins Rilians stemme: "Hvad enten vi lever eller dør, vil Aslan være vores herre". "Det er nemlig rigtigt," sagde Muddermukkes stemme: "Og I må ikke glemme, at der er én fordel ved at være spærret inde hernede: Der skal ikke bruges penge til en begravelse".

Ubestridt af både Rilian og Muddermukke er, at "Hvad enten vi lever eller dør, vil Aslan være vor herre".

Det ligger så tæt op af et direkte bibelcitater, som noget kan være: "Hvad enten vi altså lever eller dør, tilhører vi Herren. Derfor døde Kristus og blev levende igen, for at han skulle blive herre over både døde og levende" (Rom 14:8b-9).

Medens Rilian forventer, at de vil leve, forventer Muddermukke, at de vil dø. Men hans pragtfulde, sorte, dødsfornægtende humor fornægter sig ikke. Og så følger atter en af Muddermukkes perler, den med fordelene ved at være spærret inde hernede: "der skal ikke bruges penge til begravelse". Men naturligvis er de samtidig bange. Og det kan høres på deres stemmer.

Derfor foretrækker Jill intet at sige. Hun vil ikke, at de andre skal vide, at hun er bange. Men vent! noget er ved at ske.

Kapitel 15 Jill forsvinder

Hvis vi skal gøre os noget håb om at blive færdig med "Sølvstolen" med denne artikel, - og det skal vi - må vi haste gennem dette kapitel, ikke fordi det ikke indeholder mange interessante ting og mange dybsindigheder, for det gør det, men ganske enkelt for at blive færdig.

Jill er stående på Muddermukkes skuldre kommet gennem overfladen til et landskab, hun til at begynde med ikke kender som et landskab, men som hun lidt efter lidt oplever som at være kommet op til omverdenen igen, ja at være landet midt i Narnia.

Imedens er de øvrige stadig der, hvor de var, da Jill med et var blevet både tavs og borte. Eustace er sur på Muddermukke, som ikke har kunnet holde fast på Jill:

"Jeg ved det ikke, Scrubb," stønnede Muddermukke. Det skulle ikke undre mig, om jeg er den fødte taber. Skæbnen har nok udpeget mig til at forvolde Poles død, ligesom den udpegede mig til at spise talende hjort på Harfang. Ikke fordi jeg ikke selv kan gøre for det, for det kan jeg".

Da prinsen kommenterer den skam, de har pådraget sig ved at "sende en tapper ungjomfru i favnen på fjenden" svarer Muddermukke ham:

"Se nu ikke alt for sort på det, herre. Vi er nok i sikkerhed hernede, men vi risikerer at dø af sult".

Atter en af disse perler. Der er næsten noget Storm P over det. Muddermukke tror på en bestemmelse i livet, og bestemmelsen har ikke udpeget ham som en af de heldige. Og det accepterer han fuldt ud, og

accepterer det så helhjertet, at han ikke gør sig til et offer, men påtager sig det fulde ansvar, også for de bommerter, han gør sig skyld i.

Muddermukke er ædel og tapper, var han et menneske, ville vi sige, at han er et rigtigt mandfolk. Ikke noget klynk her, ikke noget med at gøre alt og alle til syndebuk.

Det er forfriskende i en tid, hvor ingen er skyld i noget, men hvor vi alle klarer frisaag ved at henvise til gener og livsbetingelser. Det er den samme karskhed, som møder os i Jesus, og lyser os imøde, når vi læser Det nye Testamente. Da Rilian endelig er blevet gravet frem, siger Lewis om ham:

“Ingen var overhovedet i tvivl om, hvem han var.....Selv om han var bleg efter den lange indespærring i Det dybe rige og sortklædt, støvet, ukæmmet og træet, var der noget ved hans ansigt og holdning, som ikke var til at tage fejl af. Det ansigtsudtryk har alle sande narniske konger, som er herskere af Aslans nåde og sidder på Kong Peter den Prægtiges trone på Cair Paravel”.

Få Muddermukker

Det er bemærkelsesværdigt, at Rilian efter så længe at have været under Heksens magt, nu så kort tid efter at være blevet udfriet af Aslan, har genfundet og genvundet alt, hvad han engang var som kronprins af Narnia. Det er ligefrem at læse i hans ansigtstræk.

Siden enhver, som tror på Jesus og har ham som Konge, er oprejst og sat som konge med ham, kan vi fundere over, hvad det betyder overført til os. Noget af Jesus Kristus skulle også kunne genkendes i os, som en dag skal se Ham som han er, og når vi ser ham blive ham lige.

Rilian hyldes nu af sine narniske undersåtter og blandt dem “brød jubelen løs, og folk hoppede og dansede af glæde og omfavnede hinanden og kyssede hinanden og klaskede hinanden på ryggen. Det var så gribende, at tårerne vældede frem af Jills øjne. Alle deres prøvelser havde været umagen værd”. Det taler alt sammen for sig selv og behøver ingen kommentar fra min side.

Hvad siger Muddermukke? Ikke andet end, hvad vi har vænnet os til at forvente af ham. Ingen sejr, den være sig nok så stor og ingen virak, gør nogen forskel for ham. Ufortrødent har han gennem hele fortællingen været den samme:

“Jill hørte Muddermukke sige til dem, der flokkedes om ham: “Nej, nej, min historie kan vente. Jeg har ikke oplevet noget særligt - ikke noget, der er værd at snakke om. Nej, jeg vil høre, hvad der er sket, mens jeg har været væk. Prøv ikke at pakke det ind; jeg ønsker den usminkede sandhed. Har kongen lidt skibbrud? Har der været nogen skovbrande? Krig ved den calormenske grænse? Eller måske et par drager? Det skulle slet ikke undre mig”. Og alle væsenerne lo højt og sagde: “Er det ikke bare typisk af en marskmule?””

Alle menigheder har en Muddermukke eller to, selvom de desværre er en uddøende race.

Muddermukkerne er mennesker, som ikke stiller nogen krav, og som bare gør tingene, fordi tingene skal gøres; de kendes ikke på de store følelser, de store armbevægelser eller de store ord, men på, at de er der, altid rede til at bære deres rigelige del af de fælles byrder.

Mange brikker falder nu på plads for Narnias indbyggere. De ser hele plottet for sig og kan trække trådene tilbage til hin gang, hvor Narnia lå hen i mørke og evig vinter, fordi en ond heks havde nedkaldt den over landet. Den samme ondskab, nu bare iklædt en anden forklædning havde endnu engang planlagt et dødeligt anslag mod Narnia.

“Og af det, Eders Højhed, kan vi lære, at heksene fra norden altid er ude på det samme,” sagde den ældste dværg, “men at de planer, de lægger for at tilrane sig magten, ændrer sig, som tiden ændrer sig.”

Det er vise ord, som finder både tilslutning og genklang i det, som Bibelen fortæller om Guds ærkefjendes strategi og desperate forsøg på at fravriste Gud, hvad der alene retmæssigt er hans. Kirken må indstille sig på, at sådan er det, og vil det forblive, til Kristus kommer igen, og den må indrette både sin årvågenhed og sit beredskab efter det.

Kapitel 16 Tingene bliver sat på plads

Også gennem dette kapitel må vi hastigt ile. Mange ting sker i dette kapitel, vigtigst er, at Aslan kommer, og det Aslan udretter. Der tages afsked i dette kapitel, med nogle for altid på denne side Aslans eget rige.

Muddermukke siger vi farvel til. Som børnene gør vi det med vemod og med beundring. Af ham har vi lært virkelig meget.

Der er mange dybt fascinerende skikkelser i Narniakrønikerne, men blandt dem, vi husker længst, er musen Rippitjip og marskmulen Muddermukke. Jill gør det hele om Muddermukke op i disse ord:

“Muddermukke! Du er en rigtig gammel fupmager. Du lyder så sørgmodig som en bedemand til begravelse, men jeg tror, at du i virkeligheden er lykkelig. Og du taler, som du er bange for alt mellem himmel og jord, men i virkeligheden er du tapper som ... som en løve”.

Finere kan det ikke siges, især det sidste med den indlagte tænkepause og så ordene som fuldender portrættet og sætter det hele på plads: tapper som som en løve”.

I Narnia er der ingen sammenligning, som når så højt som den, for Aslan er en løve, men en løve af en helt særlig slags. Så højt som han når naturligvis ingen, men sammenlignes man med en løve, så har man fået den højeste udmærkelse, nogen kan opnå. Muddermukke vil aldrig tro det om sig selv, men alle vi andre giver med glæde Jill ret.

“Gid jeg var hjemme,” sagde Jill. Eustace nikkede. Han sagde ikke noget, men bed sig i læben. “Jeg er kommet,” sagde en dyb røst bag dem. De vendte sig og så Aslan selv, så farvestrålende og nærværende og magtfuld, at alt andet kom til at se trist og blegt ud i sammenligning med ham.

Og på kortere tid, end det tager at tage en indånding, glemte Jill alt om den døde konge af Narnia og kunne kun tænke på, hvordan hun havde fået Eustace til at falde ud over skrænten, og hvordan det var lykkedes hende at gå fejl af næsten alle instrukserne, og alle skænderierne og skærmydslerne. Og hun prøvede at sige “Undskyld”, men hun kunne ikke få et ord frem.

Så trak løven dem hen mod sig med sit blik og bøjede sig og berørte deres blege ansigter med sin tunge og sagde: “Tænk ikke over det. Jeg skælder ikke altid ud. I har gjort det arbejde, jeg sendte jer til Narnia at gøre”. “Må vi tage hjem nu, Aslan?” spurgte Jill.”

Det kan ikke siges sandere og smukkere. Denne følelse af tillid, men også skam vi kender, når vi står foran Jesus. For der er jo vitterligt meget i vejen med os, og mange ting i vores karakter, sind og opførsel er mange gange meget tæt ved at forpurre det gode, han vil med os og sender os til.

Der er i sandhed ikke meget at være stolt af. Vi ved også med os selv, at undskyldningerne, vi så let former både overfor os selv og overfor andre, ikke rigtig duer og holder over for ham. Vi har ikke andet at sætte vor lid til end han. Men han er der, og han er den samme.

Det er kun ved hans hjælp, at de overhovedet har udrettet ærinde. Alligevel får de æren for det, for sådan er han.

Hans stille berøring af deres ansigter med sin tunge er hans måde at fortælle dem på, at alt er tilgivet, at de stadig er elskede af ham, som de altid har været elskede af ham, og at han egentlig er stolt over dem. Nej han skælder ikke altid ud. Egentlig er det en overdrivelse, for er det ikke temmelig sjældent, at han skælder ud?

De sidste blade af kapitlet og bogen er fyldt med en poesi og en patos, som er dybt bevægende og ikke lader nogen af os uberørte.

Eventyret er ved at være slut. Endnu engang møder Jill og Eustace Aslan oppe på Aslans bjerg “højt over og hinsides enden af den verden, som Narnia ligger i”. “Det sære var, at begravelsesmusikken for kong Caspian spillede videre, selv om det ikke var til at sige, hvor den kom fra (Caspian døde lige som Morgenvandreren

sejlede i havn). De gik ved siden af vandløbet, og løven gik foran dem - og han blev så smuk og musikken så sørgelig, at Jill ikke vidste, hvilken af tingene det var, der fyldte hende med tårer.

Genkender vi ikke denne fortættede dobbelthed fra kristne begravelser, på den ene side den knugende sorg og på den anden opstandelsens triumf og dybe glæde? Det må altid være præstens opgave ved en begravelse at forløse begge.

“Så standsede Aslan, og børnene kiggede ned i vandløbet. Og dér, på det gyldne grus på bunden, lå Caspian, død, med vandet strømmende hen over sig som flydende glas. Og de græd alle tre. Selv løven græd: Store løvetårer, der hver var mere kostelige, end hele Jorden ville være, hvis den var en diamant. Og Jill bemærkede, at Eustace hverken lignede et barn, der græd, eller en dreng, der græd og prøvede at skjule det, men en voksen, der græd. Det var i hvert fald det nærmeste, hun kunne komme det; men som hun bagefter sagde, så synes mennesker ikke at have nogen bestemt alder oppe på dette bjerg”

I den næste scene er vi igen i et forklarende glimt fremme ved opstandelsens tidsalder. Og hvor genialt af Lewis at lade blodet fra Aslans pote falde ned i vandløbet over kongens lig. Korset, som livstræet gror af, får på den måde den evige gyldighed, også i opstandelsens rige, som korset har i kristen åbenbaring:

“Og frem pibede en stor bloddråbe, der var mere rød end noget, du nogensinde har set eller overhovedet kan forestille dig. Og den faldt ned i vandløbet over kongens lig. I det samme stoppede den sørgelige musik. Og den døde konge begyndte at forvandle sig. Hans hvide skæg blev gråt og derefter gult, og samtidigt blev det kortere og kortere, indtil det til sidst helt forsvandt; og hans indsunkne kinder blev runde og friske, og rynkerne glattedes ud, og han slog øjnene op, og både hans øjne og læber lo, og pludselig sprang han op og stillede sig foran dem - og han var nu en meget ung mand eller dreng (Jill kunne ikke se hvad, for folk har som sagt ingen bestemt alder i Aslans land - selv om det naturligvis også her er de dumme børn, der er mest barnlige, og de dumme voksne, der er mest voksne). Og han fór hen til Aslan og slyngede sine arme så langt rundt om den tykke hals, som de kunne komme; og han gav Aslan et kongeligt kys, og Aslan gav ham et løvekys”.

Aslans bjerg er en slags forklarelsens bjerg, hvor livet og døden forklares, hvor vi får lov til at se ind i Aslans eget land (opstandelsens rige), som Rippitjip for længst er blevet lukket ind i, som Caspian nu lukkes ind i, men som det endnu ikke er tiden, at børnene skal lukkes ind i:

“Men er han ikke... død?” spurgte Eustace, idet han vendte sig mod Aslan. “Jo,” sagde løven meget stille, næsten (tænkte Jill) som om han lo. “Han er død. Det er sket for de fleste, ved du nok. Selv mig. Der er ganske få, som ikke har prøvet det”. “Åh,” sagde Caspian. “Nu er jeg med. Du tror jeg er et genfærd eller sådan noget pjat. Det ville jeg også være, hvis jeg tog tilbage til Narnia nu; for jeg hører ikke til dér længere. Men man kan ikke være et genfærd i sit eget land. Måske ville jeg blive et genfærd, hvis jeg tog til jeres verden. Jeg ved det ikke. Men det er vel heller ikke jeres længere, nu hvor I er her”. Et voldsomt håb voksede i børnenes hjerter. Men Aslan rystede på sit lådne hoved. “Nej, kære børn”, sagde han. Når I møder mig her igen, vil I være kommet for at blive. Men ikke nu. I må tage tilbage til jeres verden en tid.”

Det er en skam, at vi ikke kan få det hele med, for på de sidste sider er der mange underfundigheder og morsomme ting. Læs dem selv. Der er endnu engang et hip til forsøgsskolen og dens rektor, som afslører, hvor bidende sarkastisk Lewis kan være. Han er bestemt ikke uden vid.

Det er et af de steder i Narniakrønikerne, hvor man nærmest slår sig på lårene af grin. Vi får også et sidste glimt af Muddermukke og får lov til at glæde os over, at alt er ved det gamle. Alt andet ville også være ubærligt. Vi er endnu ikke i Aslans eget land.